

**AUDYT W ZARZĄDZANIU
PRZEDSIĘBIORSTWEM**

pod redakcją Piotra Jedynaka

KRAKÓW 2004

© Copyright by Authors

Autorzy:

Anna Dylag, Agnieszka Herdan, Piotr Jedynek i Aleksander Marcinkowski

Publikacja sfinansowana przez Instytut Zarządzania Uniwersytetu Jagiellońskiego

Redakcja i korekta:
Magdalena Polek

Skład i złamanie:
Margarita Krasnowolska

Projekt okładki:
Andrzej Urbaniec

ISBN 83-7188-742-6

KSIĘGARNIA AKADEMICKA

ul. św. Anny 6, 31-008 Kraków

tel./fax: (012) 43-127-43, tel. 422-10-33 w. 1167

e-mail: akademicka@akademicka.pl

www.akademicka.pl

WPROWADZENIE

Wiek XXI dla przedstawicieli nauk o zarządzaniu przynosi szereg inspirujących, ale jednocześnie niezwykle trudnych w realizacji wyzwań. Zdecydowanie do przeszłości w tej dziedzinie wiedzy należą czasy paradygmatów, wokół których nie ma zespoły badawcze mogły realizować programy naukowe bez zbytniej troski o utratę aktualności otrzymywanych wyników badań.

Rozwój nauk o zarządzaniu odbywa się obecnie pod silną presją dwóch potrzeb. Pierwsza wynika z naturalnej dla nauki konieczności rozwoju dorobku teoretycznego, co w przypadku zarządzania jest o tyle istotne, iż nauka ta, stosunkowo młoda, cały czas buduje swoją tożsamość. Tworzenie dorobku teoretycznego nie zawsze pozostaje w harmonii z drugą potrzebą, a mianowicie wychodzeniem naprzeciw zapotrzebowaniu praktyki gospodarczej, reprezentowanej przez organizacje różniące się wielkością, formą prawną, celem prowadzonej działalności, wśród których wszakże przeważają przedsiębiorstwa.

Jeśli bowiem chcemy traktować zarządzanie jako naukę stosowaną, to nie może się ono ograniczać do rejestracji i uogólniania spostrzeżeń empirycznych, lecz musi przede wszystkim służyć wszelkiego rodzaju organizacjom praktyczną pomocą w postaci zaleceń i narzędzi postępowania przydatnych w konkretnym działaniu.

Powyższy postulat jest przez polskie środowisko naukowe niewątpliwie traktowany poważnie, jednakże wielowątkowość i złożoność warunków funkcjonowania współczesnych przedsiębiorstw powoduje, iż bardzo często wysoko kwalifikowany personel tych przedsiębiorstw wprowadza do praktyki oryginalne, kreatywne i skuteczne rozwiązania, które wyprzedzają literaturę fachową.

Przeświadczenie o takim właśnie stanie rzeczy w problematyce podjętej w niniejszym opracowaniu, a więc wykorzystaniu audytu w zarządzaniu przedsiębiorstwem, stanowiło inspirację wydawniczą dla jego autorów.

Audyt jest traktowany jako funkcja przedsiębiorstwa wspierająca zarządzanie informacjami i podejmowanie decyzji. Podstawowym zadaniem audytu nie jest zatem, jak to miało miejsce w przypadku kontroli, sprawdzenie poprawności funkcjonowania danego obszaru przedsiębiorstwa poprzez porównanie stanu istniejącego ze stanem określonym przepisami. Zadaniem tym jest natomiast ustalenie stanu faktycznego oraz jego diagnoza, dokonywane dla potrzeb procesów informacyjno-decyzyjnych na różnych szczeblach hierarchicznych organizacji. Chodzi więc o dostarczenie wiarygodnych i aktualnych informacji, niezbędnych w procesie zarządzania przedsiębiorstwem.

Fakt, iż przedmiotem audytu mogą być różne sfery działalności organizacji, znalazł odzwierciedlenie w treści opracowania. Jego kolejne części poświęcono problematyce audytu w następujących obszarach:

- Ilski S., *Zastosowanie teorii ról*, [w:] *Psychologiczne wyznaczniki sukcesu w zarządzaniu*, t. 5, red. S. A. Witkowski, Wrocław 2000, s. 129-138.
- Jarmuż S., [w:] *Nowoczesne metody Zastosowanie modelu „Wielkiej Piątki” w doborze i ocenie personelu doboru i oceny personelu*, red. T. Witkowski, Kraków 1998, s. 158-177.
- Mayntz R., Holm K., Hubner P., *Wprowadzenie do metod socjologii empirycznej*, Warszawa 1969.
- Nosal Cz., *Psychologia decyzji kadrowych*, Kraków 1999.
- Nowoczesne metody doboru i oceny personelu*, red. T. Witkowski, Kraków 1998.
- Pocztowski A., *Zarządzanie zasobami ludzkimi*, Warszawa 2003.
- Pocztowski A., Miś A., *Analiza zasobów ludzkich w organizacji*, Kraków 2000.
- Psychologia w pracy menedżera*, red. B. Kożusznik, Katowice 1994.
- Psychologiczne wyznaczniki sukcesu w zarządzaniu*, t. 5, red. S. A. Witkowski, Wrocław 2000.

ROZDZIAŁ CZWARTY

AUDYT FINANSOWY – REWIZJA SPRAWOZDAŃ FINANSOWYCH

OBOWIAZEK PRZEDSIĘBIORCÓW PÓDDANIA BADANIU SPRAWOZDAŃ FINANSOWYCH

Obowiązek poddania badaniu sprawozdań finansowych wynika z przepisów ustawy o rachunkowości¹. Zgodnie z art. 64 ust. 1 tej ustawy badaniu podlegają:

- I. roczne skonsolidowane sprawozdania finansowe wszystkich grup kapitałowych,
- 1) roczne sprawozdania finansowe kontynuujących działalność:
  - banków oraz zakładów ubezpieczeń,
  - jednostek działających na podstawie przepisów o publicznym obrocie papierami wartościowymi i funduszach powierniczych oraz przepisów o funduszach inwestycyjnych,
  - jednostek działających na podstawie przepisów o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych,
  - spółek akcyjnych,
  - pozostałych jednostek, które w poprzedzającym roku obrotowym, za który sporządzono sprawozdania finansowe, spełniły co najmniej dwa z następujących warunków:
    - 2) średnioroczne zatrudnienie w przeliczeniu na pełne etaty wyniosło co najmniej 50 osób,
    - 3) suma aktywów bilansu na koniec roku obrotowego stanowiła równowartość w walucie polskiej co najmniej 2.500.000 EURO,
    - 4) przychody netto ze sprzedaży towarów i produktów oraz operacji finansowych za rok obrotowy stanowiły równowartość w walucie polskiej co najmniej 5.000.000 EURO.

II. sprawozdania finansowe spółek przejmujących i spółek nowo zawiązanych, sporządzone za rok obrotowy, w którym nastąpiło połączenie według zasad,

III. półroczne sprawozdania finansowe funduszy inwestycyjnych.

Jak określa art. 53 ust. 1 ustawy o rachunkowości² sprawozdanie finansowe powinno być poddane badaniu w takim terminie, aby umożliwić zatwierdzenie tego sprawozdania właściwemu organowi zatwierdzającemu nie później niż 6 miesięcy od dnia bilansowego (czyli 30 czerwca roku następnego). Niewykonanie przez zobligowaną jednostkę obowiązku poddania sprawozdania badaniu przez biegłego rewidenta oraz innych z tym związanych obowiązków stanowi przestępstwo, które podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności. Koszty badania ponosi podmiot gospodarczy, którego sprawozdania są przedmiotem badania.

¹ Ustawa z dnia 27 września 2002 r. o rachunkowości, Dz. U. nr 76/2002, poz. 694, rozdz. 7.

² *Ibidem*.

Do badania sprawozdań finansowych uprawione są³:

- 1) biegli rewidenty prowadzący działalność gospodarczą we własnym imieniu i na własny rachunek,
- 2) spółki cywilne, jawne, partnerskie lub komandytowe z wyłącznym udziałem biegłych rewidentów,
- 3) osoby prawne, które spełniają łącznie następujące warunki;
  - zatrudniają do badania sprawozdań finansowych biegłych rewidentów,
  - większość członków zarządu stanowią biegli rewidenty, a jeżeli zarząd składa się z nie więcej niż dwóch osób, to przynajmniej jedna z nich jest biegłym rewidentem,
  - większość głosów w organach nadzorczych posiadają biegli rewidenty, a w przypadku braku organów nadzorczych większość głosów posiadają wspólnicy lub udziałowcy będący biegłymi rewidentami,
  - opinie i raport z badania sprawozdania finansowego podpisują w imieniu podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych wyłącznie członkowie zarządu będący biegłymi rewidentami.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa biegli rewidenty mogą świadczyć również dodatkowe usługi na rzecz podmiotów gospodarczych. Część z nich ma charakter poświadczający (atestacyjny). Ich celem jest potwierdzenia prawdziwości informacji zawartych w badanej dokumentacji. Należą do nich między innymi:

- 1) przegląd źródłowych sprawozdań finansowych,
- 2) opiniowanie ceny udziału w spółce z o.o.,
- 3) wycena akcji w spółce akcyjnej,
- 4) badanie rachunkowości oraz działalności spółki z o.o.,
- 5) badanie sprawozdań zarządu spółki akcyjnej sporządzonych w związku z:
  - zamiarem nabycia przez spółkę mienia od założyciela lub akcjonariusza,
  - ze zwykłym podwyższeniem kapitału zakładowego,
- 6) badanie bilansu i rachunku zysków i strat spółki akcyjnej w związku z podwyższeniem kapitału zakładowego ze środków spółki.

Ponadto biegli mogą wykonywać także inne usługi, takie jak np. prowadzenie ksiąg rachunkowych, doradztwo podatkowe, szkolenia, analizy finansowo-ekonomiczne itp. Niektóre z tych działań wynikają z uregulowań prawnych, inne zaś są sprawą umowną co obrazuje tabela 1.

Tabela 1. Charakterystyka niektórych usług dodatkowych świadczonych przez biegłych rewidentów

Usługa	Uregulowanie prawne	Wybór biegłego	Cel usługi	Efekt pracy
1 badanie planu połączenia, podziału i przekształcenia spółek	K.s.h. art. 502, art. 520, art. 537, art. 559	Sąd rejestrowy	Świadczenie prawidłowości stosunku wymiaru udziałów lub akcji wskazanie metody albo metod użytych dla określenia proponowanego w planie połączenia stosunku wymiaru oraz ocena zasadności ich zastosowania, wskazania szczególnych trudności związanych z wyceną udziałów lub akcji łączących się spółek	szczegółowa opinia
2 Badanie rachunkowości i działalności spółki z o.o.	K.s.h. art. 223, art. 225	Sąd rejestrowy	zgodność prowadzenia działalności z przepisami prawa	sprawozdanie
3 Badanie sprawozdania założycieli spółki akcyjnej i spółki komandytowo-akcyjnej	Ksh art. 312	Sąd rejestrowy	prawdziwość i rzetelność wyceny wartości wkładów niepieniężnych oraz mienia nabywanego przez zarejestrowanie spółki, prawidłowość wysokości przyznanego wynagrodzenia założycielom spółki	szczegółowa opinia
4 Badanie sprawozdań partii politycznych	Ustawa o p.p., art. 34	Państwowa Komisja Wyborcza	Zgodność przedstawionych w nim danych liczbowych przedstawionych w sprawozdaniu	opinia i raport
5 Badanie sprawozdań wyborczych		Państwowa Komisja Wyborcza	Rzetelność i wiarygodność sprawozdania wyborczego.	opinia i raport
6 Doradztwo podatkowe	U. o dor. pod., art. 3, pkt. 3, U. o b.r., art. 10, ust. 3, pkt. 3	Zarząd	w zależności od potrzeb klienta	ekspertyza
7 doradztwo w zakresie organizacji i informatyzacji rachunkowości	U. o b.r., art. 10, ust. 3, pkt. 4	Zarząd	w zależności od potrzeb klienta	ekspertyza
8 działalność wydawnicza i szkoleniowa w zakresie rachunkowości	U. o b.r., art. 10, ust. 3, pkt. 6, U. o p. aut., U. o syst. Oświaty		Działalność wydawnicza i szkoleniowa w zakresie rachunkowości	publikacje, szkolenia

K. s. h. – Ustawa z dnia 13 października 1994 r., Kodeks spółek handlowych, Dz. U., nr 31/2002, poz. 359.
 Ustawa o p.p. – Ustawa z dnia 27 czerwca 2001 r. o partiach politycznych, Dz. U., nr 79/2001, poz. 857.
 U. o dor. pod. – Ustawa z dnia 5 lipca 1996 r. o doradztwie podatkowym, Dz. U., nr 9/2002, poz. 86.

³ Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 7 grudnia 2001 r. W sprawie uprawnien do usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych, Dz. U. Nr 148/2001, poz. 1625, art. 10 ust. 1 i ust. 2.

U. o b.r. – Ustawa z dnia 13 października 1994 r. o biegłych rewidentach i ich samorządzie, Dz. U., nr 31/2002, poz. 359.
 U. o p. aut. – Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych, Dz. U., nr 67/1996, poz. 329 z późniejszymi zmianami.
 U o syst. oświaty – Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, Dz. U., nr 80/2000, poz. 904.

[c.d. Tabela 1.] Charakterystyka niektórych usług dodatkowych świadczonych przez biegłych rewidentów

Usługa	Uregulowanie prawne	Wybór biegłego	Cel usługi	Efekt pracy
1 ekspertyzy i opinie ekonomiczno-finansowe	U. o b.r., art. 10, ust. 3, pkt 2	zarząd	w zależności od potrzeb klienta	ekspertyza
2 kontrola nakładu i dystrybucji prasy	Regulamin	Wydawca	kontrola dokładności i rzetelności składowanych do Związku Kontroli Dystrybucji Prasy deklaracji	Protokół pokontrolny
3 Opiniowanie prospektu emisyjnego	P.o.p.o.w. R. Min. Fin. 1, U. o b.r., art. 10, ust. 3, pkt 2	zarząd	Zawierać prawdziwe i rzetelne informacje o emitencie innych wskazanych w rozporządzeniu osobach, ich sytuacji majątkowej, finansowej i prawnej oraz papierach wartościowych wprowadzanych do publicznego obrotu	Opinia oświadczenie
4 prowadzenie postępowania likwidacyjnego i upadłościowego	U. o b.r., art. 10, ust. 3, pkt 5		prowadzenie postępowania likwidacyjnego i upadłościowego	ekspertyza
5 przegląd sprawozdań finansowych	U. o b.r., art. 10, ust. 3, pkt 1a, Norma nr 4	Zarząd	stwierdzenie czy należy dokonać istotnych zmian w badanym sprawozdaniu finansowym, aby przedstawiało ono rzetelnie, prawidłowo i jasno sytuację majątkową i finansową oraz wynik finansowy badanej jednostki gospodarczej	Raport
6 usługowe prowadzenie ksiąg rachunkowych	Rozp. Min. Finansów 2 UoR, art. 11, ust. 3, U. o b.r., art. 10, ust. 3, pkt 1	zarząd	rzetelne, bezbłędne, sprawdzalne i bieżące prowadzenie ksiąg rachunkowe	Sprawozdania finansowe
7 wycena akcji udziałów będących przedmiotem wykupu	K.s.h., art. 182, art. 185, art. 417§1, art. 321	Walne zgromadzenie/sąd rejestrowy	wyceny akcji będących przedmiotem wykupu	Szczegółowa opinia

Źródło: Opracowanie własne

U. o b.r. – Ustawa z dnia 13 października 1994 r. O biegłych rewidentach i ich samorządzie, Dz. U., nr 31/2002, poz. 359.
 P.o.p.o.w. – Ustawa z dnia 21 września 1997 r. – prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi, Dz. U., nr 49/2002, poz. 447.
 R. Min. Fin. 1 – Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 16 października 2001 r. w sprawie szczegółowych warunków jakim powinien odpowiadać prospekt emisyjny oraz skróty prospektu, Dz. U., nr 139/200, poz. 1568 z późniejszymi zmianami.

Rozp. Min. Finansów 2 – Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 7 grudnia 2001 r. W sprawie uprawnień do usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych, Dz. U., nr 148/2001, poz. 1625.
 U o R – Ustawa z dnia 29 września o rachunkowości, Dz. U., nr 76/2002, poz. 694, art. 11, ust. 3.
 Norma nr 4 – Norma nr 4 wykonywania zawodu biegłego rewidenta; Ogólne zasady dokonywania przeglądu sprawozdań finansowych.

Regulamin – Regulamin kontroli nakładu i dystrybucji prasy zarejestrowanej w Związku Kontroli Dystrybucji Prasy.

CEL I PRZEDMIOT AUDYTU

Badanie sprawozdania finansowego ma na celu „wyrażenie przez biegłego rewidenta pisemnej opinii wraz z raportem o tym, czy sprawozdanie finansowe jest prawidłowe oraz rzetelnie i jasno przedstawia sytuację majątkową i finansową, jak też wynik finansowy badanej jednostki”⁴.

Zgodne z zasadami badania sprawozdań rocznych sprawozdań finansowych jest uzyskanie dowodów, które pozwalają z dostateczną pewnością na jedną znaczną ocenę czy sprawozdanie finansowe⁵:

- 1) zostało sporządzone na podstawie prowadzonych ksiąg rachunkowych,
- 2) zostało sporządzone zgodnie z zasadami określonymi w ustawie o rachunkowości,
- 3) jest zgodne co do formy i treści z obowiązującymi jednostkę przepisami prawa, statutem lub umową,
- 4) przedstawia rzetelnie i jasno wszystkie istotne dla oceny jednostki informacje, a w odniesieniu do sprawozdania z działalności jednostki, oraz czy informacje sprawozdaniu z rocznej działalności zarządu są zgodne z informacjami zawartymi w rocznym sprawozdaniu finansowym,
- 5) czy nie jest zagrożona kontynuacja działania jednostki,
- 6) czy przestrzegana jest tzw. zasada ciągłości m.in. w zakresie sposobów grupowania i wyceny.

Biegły rewident swoim badaniem obejmuje⁶:

- 1) roczne sprawozdania finansowe jednostki, które składa się z:
  - bilansu przedstawiającego sytuację majątkową i kapitałową jednostki na ostatni dzień roku obrotowego,
  - rachunku zysków i strat,

⁴ Ustawa z dnia 29 września 2002 r. o rachunkowości, Dz. U. nr 76/2002, poz. 694, art. 65, pkt. 1.

⁵ Ibidem, art. 65 ust. 2 i ust. 3 oraz 3, s. 13.

⁶ J. Marzec, *Badanie sprawozdań finansowych*, Warszawa 2002, s. 14.

- zestawienia zmian w kapitale (funduszu) własnym,
- rachunku przepływów pieniężnych,
- informacji dodatkowej zawierającej informacje uzupełniające i objaśniające dane wykazane w bilansie oraz rachunku zysków i strat,
- sprawozdania z działalności zarządu – w spółkach akcyjnych, spółkach z o.o., towarzystwach ubezpieczeń wzajemnych, spółdzielniach,
- 2) księgi rachunkowe obejmujące zbiory zapisów księgowych, obrotów i sald, z których pochodzą dane do sprawozdania finansowego (dziennik, księga główna, księgi pomocnicze, itd.),
- 3) dowody księgowe stanowiące podstawę zapisów w księgach rachunkowych,
- 4) dokumentację powstałą w trakcie inwentaryzacji.

PRZEBIEG AUDYTU I NARZĘDZIA AUDYTOWANIA

Biegły rewident przeprowadza badanie w sposób obiektywny, staranny i planowy ze szczególnym uwzględnieniem treści i zakresu badanych zagadnień. Etapy tego procesu przedstawiono na schemacie 1.

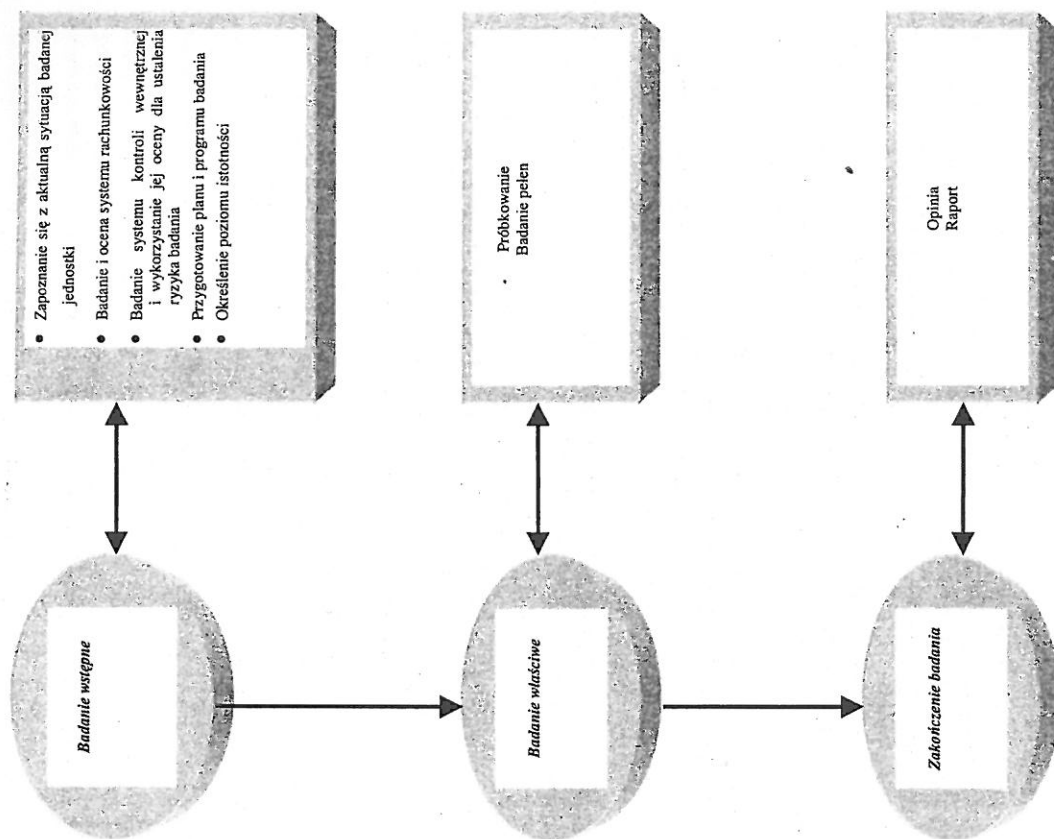
Na wstępie bieglego rewidenta:

- 1) rozpoznaje otoczenie, w którym działa jednostka i jej miejsce w tym otoczeniu oraz poznaje samą jednostkę lub aktualizacja tej wiedzy,
- 2) analizuje kondycję finansową oraz wpływające stąd wnioski dla tematyki badania poszczególnych obszarów,
- 3) poznaje środowisko kontroli oraz system księgowości i kontroli wewnętrznej lub aktualizuje już posiadanych w tym zakresie informacji,
- 4) ocenia na podstawie zebranych danych istotności i badania ryzyka.

Zebrane informacje odpowiednio uporządkowane i wykorzystane:

- wskazują na zagrożenia i ryzyko,
- ułatwiają wytyczenie obszarów i zakresu badania oraz jego punktów węzłowych,
- dają szersze tło do oceny uzyskanych dowodów badania,
- pozwalają lepiej zrozumieć i ocenić przyjęte przez jednostkę zasady rachunkowości, w tym także wyceny bilansowej,
- są pomocne przy ocenie poprawności szacunków dokonanych przez jednostkę,
- stwarzają dogodne podstawy do krytycznego rozpatrzenia oświadczeń i wyjaśnień kierownictwa jednostki.

Schemat 1. Etapy badania sprawozdań finansowych

Źródło: opracowanie własne

Przeprowadzona wstępna analiza pozwala na:

- 1) poznanie sytuacji finansowej, płatniczej i dotychczasowych wyników działalności jednostki,
- 2) stwierdzenie, czy wskaźniki i relacje nie podważają słuszności przyjęcia za punkt wyjścia wyceny zasady kontynuacji działania,
- 3) ustalenie sald i grup operacji o niespodziewanej wysokości lub szczególnym znaczeniu,
- 4) określenie obszarów szczególnego zainteresowania podczas badania właściwego,
- 5) ustalenie sald i grup operacji mało znaczących, które podczas badania właściwego będą mogły być potraktowane marginesowo,
- 6) określenie, jakie zakłady, oddziały i inne placówki mają poważny udział w całości majątku, obrotu i wyniku finansowym oraz wykazują pogorszenie wskaźników i relacji.

Po zapoznaniu się z aktualną sytuacją jednostki biegły sporządza plan badania, który obejmuje listę działań jakie należy wykonać w toku badania. Zadaniem planu badania jest:

- 1) w miarę szczegółowe zaprojektowanie w czasie i przestrzeni stosownych uwzględniających rozpoznane ryzyko procedur badania,
- 2) umożliwienie kontroli zaprojektowanych działań,
- 3) określenie potrzeb w zakresie personelu uczestniczącego w badaniu,
- 4) ułatwienie koordynacji pracy osób uczestniczących w badaniu.

Plan badania powinien:

- uwzględniać wiedzę biegłego rewidenta o księgowości i kontroli wewnętrznej badanej jednostki oraz skuteczności jej działania,
- określać ogólne kierunki i odcinkowe cele badania poszczególnych obszarów, związane z tym ryzyko i dostosowane do tego sposoby, zakres oraz terminy badań wymagających przeprowadzenia,
- wyznaczać wielkość dopuszczalnych błędów, które, mimo, że nie zostały uznane, nie zniekształcą w sposób istotny sprawozdania finansowego.

W trakcie działalności audytowej niemożliwe jest całkowite wyeliminowanie ryzyka. Dlatego na etapie planowania biegły rewident szacuje tzw. ryzyko badania, czyli ryzyko, że w sprawozdaniu finansowym kryją się istotne nieprawidłowości, które nie zostaną ujawnione w toku badania. Zupełne wyeliminowanie ryzyka badania nie jest możliwe. Biegły rewident powinien więc dążyć do zminimalizowania ryzyka do poziomu możliwego do przyjęcia. Na ryzyko badania składają się:

- ryzyko nieodłączne (RN), czyli podatność salda konta bilansowego lub grupy operacji na nieprawidłowości (czynniki pomocne przy ocenie ryzyka nieodłącznego przedstawia tabela 2),
- ryzyko kontroli (RK), czyli w jakim stopniu system kontroli wewnętrznej zapobiega powstawaniu błędów i nieprawidłowości,
- ryzyko przeoczenia (RP), wiąże się z możliwością, iż zastosowane przez audytora procedury badania wiarygodności nie wykryją zawartych w saldzie konta lub grupie operacji nieprawidłowości, które mogą być istotne oddzielnie

lub gdy zostaną skumulowane z nieprawidłowościami innych sald lub grup operacji.

Ryzyko badania obliczane jest według wzoru: **RB = PN x RK x RP**

Tabela 2. Wybrane czynniki pomocne przy szacowaniu ryzyka nieodłącznego

Czynnik	ryzyko	
	Mniejsze	większe
Naciski na kierownictwo	Nie zachodzi	Potrzebne sukcesy dla grdy lub właścicieli kapitału
Liczba i znaczenie prawek i różnic w poprzednim roku	Małe względnie żadne	Liczne lub znaczące
Podatność środków na znaczące oszustwa i kradzieże	Niematerialne składniki i nieruchomości – kradzież mało prawdopodobna ze względu na trudność upłynienia	Łatwo spieniężane: wartościowe ruchome przedmioty, zobowiązania i rezerwy nie mające związku z planami i majątkiem
Doświadczenia i wiedza działu księgowości	Bogate doświadczenie, duża wiedza	Małe doświadczenie i/lub wiedza
Struktura i wielkość składników konta	Wiele małych pozycji	Nieliczne duże pozycje często nietypowe, pozycje ustalone drogą szacunków
Wielkość koniecznych ingerencji przy komputerowym gromadzeniu, przetwarzaniu i grupowaniu danych	znikoma lub zerowa	znaczna

Źródło: Z. Fedak, *Metody i techniki sprawozdań finansowych*, s. 194.

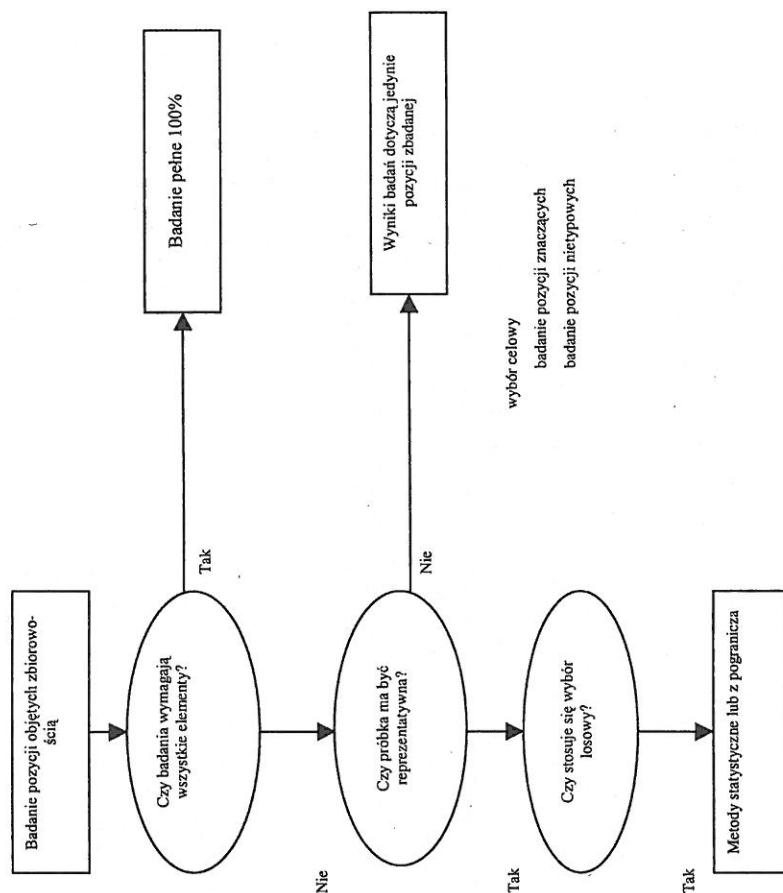
Drugi etap to badanie właściwe zgodnie z określonym wcześniej planem. Do podstawowych czynności wchodzących w skład rewizji finansowej należą:

- zbadanie poprawności wypełnienia formularzy składających się na roczne sprawozdanie finansowe,
- zbadanie prawidłowości i rzetelności ksiąg rachunkowych, na podstawie których sporządzono sprawozdanie oraz dokumentacji stanowiącej podstawę tego zapisu, upewnienie się, że zachowana została ciągłość przyjętych zasad prowadzenia rachunkowości,
- ustalenie poprawności otwarcia ksiąg i bilansu zamknięcia za rok poprzedzający badanie,
- obserwacja inwentaryzacji znaczących składników majątku i ich oddziaływanie na prawidłowy jej przebieg,
- uzyskanie w miarę potrzeb od kontrahentów badanej jednostki potwierdzenia zmniejszających sald należności i zobowiązań,
- stwierdzenie poprawnego powiązania wyników inwentaryzacji i uzgodnień z danymi ksiąg,
- rozpatrzenie, czy jednostka właściwie uwzględniła w księgach i w sprawozdaniu finansowym wpływ istotnych zdarzeń, jakie nastąpiły po dniu bilansowym do dnia zakończenia badania,

– stwierdzenie, że sprawozdanie z działalności w roku obrotowym sporządzone przez jednostki do tego zobowiązane zawiera m.in. informacje o ważniejszych zdarzeniach, w tym również inwestycjach oraz osiągniętych zyskach w dziedzinie postępu technicznego i przewidywanej sytuacji finansowej.

Biegły rewident musi podjąć decyzję, jaką metodą powinien być przeprowadzone poszczególne badania cząstkowe czy metodą pełną, czy też wyrywkową. Badanie pełne polega na całkowitej kontroli ogółu pozycji, dokumentów czy zapisów. Natomiast w badaniach wyrywkowych procedury badania wiarygodności lub kontroli stosuje się do mniej niż 100% zbiorowości dla uzyskania dostatecznych dowodów na temat poprawności całej zbiorowości, z której pochodzi próbka. Dobór odpowiedniej metody badania przedstawia schemat 2.

Schemat 2. Podział badań ze względu na dobór próbki badania

Źródło: Z. Fedak, *Metody i techniki...*, s. 212.

⁷ *Ibidem*, s. 122.

W praktyce badaniem pełnym obejmuje się między innymi⁸:

- 1) zachowanie zgodności pomiędzy saldami otwarcia kont bilansowych a pozycjami bilansu zamknięcia poprzedniego okresu sprawozdawczego,
- 2) zachowanie zgodności sald kont i obrotów księgi głównej (kont syntetycznych) z saldami kont pomocniczych (kont analitycznych),
- 3) w zakresie aktywów:
  - wartości niematerialnych i prawnych,
  - rzeczowych aktywów trwałych,
  - inwestycji długoterminowych,
  - środków pieniężnych,
- 4) w zakresie pasywów:
  - kapitałów własnych,
  - rezerw na zobowiązania,
  - zobowiązania długoterminowe.

W ramach badań wyrywkowych możemy wyróżnić następujące próbkiowania:

- celowe – wybór dobrze zdefiniowanych elementów zbiorowości, o doborze decyduje doświadczenie audytora, nie mam możliwości rozciągnięcia wyników badań na zbiorowość,
  - statystyczne – elementy wchodzące w skład zbiorowości mają jednakową szansę być wybrane do próbki, co pozwala uznać uzyskane wyniki za charakteryzującą całą próbkę,
  - z pogranicza statystyki – mniej rygorystyczne niż wynikające ze statystyki matematycznej lecz sformalizowane metody ustalania próbki oraz oceny wyników jej badania,
  - nieformalne – wszystkie czynniki związane z próbkowaniem wyznaczone są na podstawie doświadczenia i intuicji biegłego rewidenta.
- Zarówno w przypadku metody wyrywkowej jak i metody pełnej stosuje się takie same procedury działania. Można je podzielić na:
- przeglądy analityczne (analizy porównawcze),
  - badania szczegółowe sald lub grup operacji.

Procedury badania służą uzyskaniu dowodów badania. Pozyskiwanie tych dowodów odbywa się przy zastosowaniu:

- badania zgodności – zwanego również badaniem kontroli lub systemu (etap pośredni). Potwierdzenie prawidłowości funkcjonowania systemu kontroli wewnętrznej pozwala na znaczne ograniczenie badania wiarygodności,
- badania wiarygodności – uzyskanie dowodu, że stwierdzenia dotyczące określonej pozycji bilansu lub grupy operacji (istnienie, dokładność, kompletność itp.) są wiarygodne.

Podczas badania zgodności analizie mogą być poddawane zarówno dane wartościowe (kwoty), jak i jakościowe (poprawność wpisania cech faktury), natomiast przy badaniu wiarygodności są to głównie dane wartościowe. Transakcje typowe z reguły powtarzalne, liczne, związane z normalną codzienną działalnością zdarze-

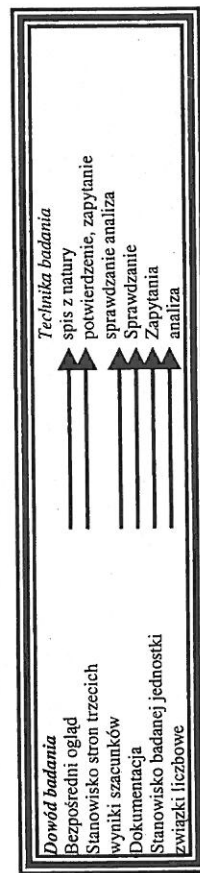
⁸ *Ibidem*, s. 123.

nia oraz wynikające z nich salda lub grupy operacji, takie jak np. należności od odbiorców, zobowiązania wobec dostawców, wynagrodzenia najczęściej poddawane są badaniom weryfikacyjnym. Natomiast transakcje nietypowe i szacunki, które mogą być ujęte na różnych kontaktach zarówno bilansowych jak i wynikowych ze względu na przedmiot transakcji, rzadkość występowania, wielkość kwot lub termin ich występowania (przeważnie przed dnem bilansowym) są z reguły poddawane wyłączenie badaniom wiarygodności metodą pełną ze względu na duże ryzyko wystąpienia transakcji nietypowych. Należą do nich kapitał własny, zobowiązania długoterminowe, rezerwy.

Badania wiarygodności i zgodności danych przeprowadzane są za pośrednictwem następujących technik badania: bezpośredni ogląd, potwierdzenie, obserwacja, obliczanie, sprawdzanie, wywiad (zapytanie), analiza. Zależności pomiędzy poszczególnymi technikami badania a dowodami badania przedstawia schemat 3.

Schemat 3. Powiązanie dowodów badania z wykorzystywanymi technikami

Źródło: Z. Fedak, *Metody i techniki...*, s. 108.

Każde sprawozdanie finansowe zawiera w sobie skutki błędów popełnionych w toku księgowania, inwentaryzacji czy też spowodowane pominięciem lub zniekształceniem pewnych informacji w ciągu roku. Zadanie biegłego rewidenta – wydanie opinii o rocznym sprawozdaniu finansowym – nie zawiera wymogu uzyskania absolutnej pewności, że jest ono poprawne. Powinien on się wypowiedzieć w tych kwestiach jedynie z wystarczającą pewnością co oznacza, że procent błędów zawartych w sprawozdaniu finansowym nie przekracza określonej granicy tolerancji. Dlatego biegły rewident musi określić wartościowo granicę, do której skłonny jest tolerować ujawnione w sprawozdaniu błędy uznając je za nieistotne. Jest to tzw. poziom istotności.

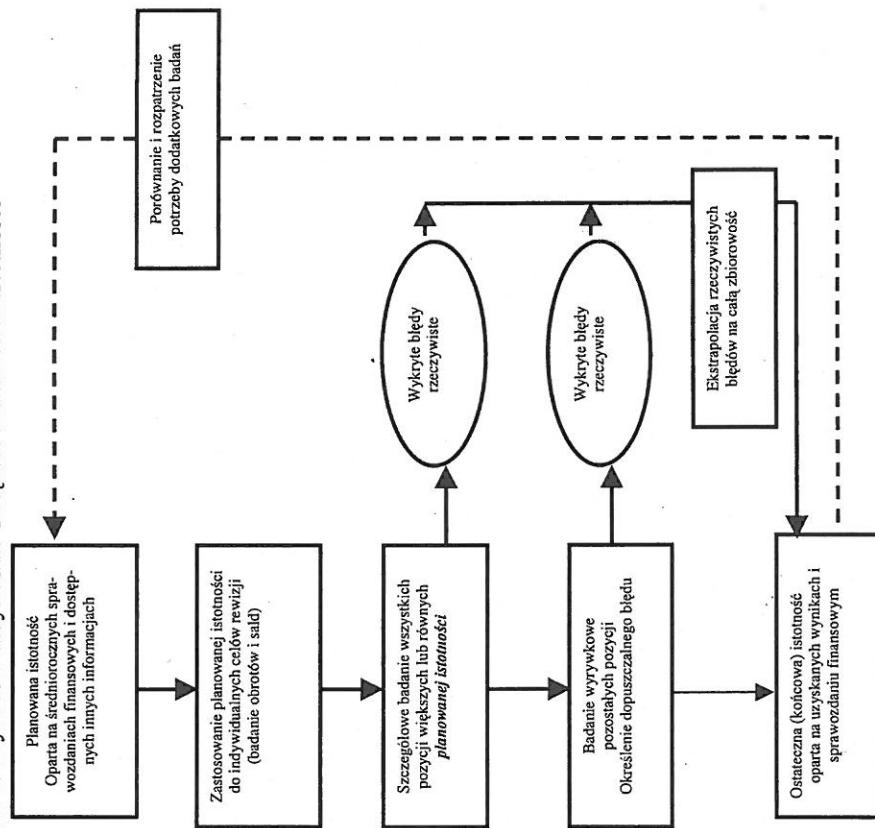
Najczęściej wielkością do której relacjonuje się istotność jest:

- 1) wynik finansowy; jeżeli jednak zmienia się on wydatnie z roku na rok lub jest prawie zerowy – mimo zbliżonej aktywności jednostki, to za miarę przyjmuje się przeciętną wyników za kilka lat,
- 2) suma bilansowa, charakteryzuje wielkość majątku zaangażowanego w jednostce, który jest niezależny od jednostki,
- 3) suma bilansowa pomniejszona o kapitał własny jako wielkość majątku obcego, którym jednostka pracuje,
- 4) przychód ze sprzedaży jako miara aktywności jednostki.

Podczas przeprowadzania audytu rewident ma dwukrotnie do czynienia z istotnościami:

- w momencie planowania badania,
- w momencie wykonywania działań audytorskich.

Czynności audytorskie w procesie ustalania poziomu istotności przedstawia schemat 4. Czynności audytorskie związane z ustaleniem istotności

Źródło: ACCA, *Study Text. Certificate Paper 6: The Audit Framework*, London 1994, s. 115.

Istotność ustalana jest na dwóch poziomach:

- 1) ogólnym tzw. istotność ogólna – jest ustalana na poziomie sprawozdania finansowego i dotyczy sprawozdania jako całości, jest to maksymalna suma wartości błędów zawartych w całym sprawozdaniu finansowym, która może być to-

lerowana przez audytora. W Polsce ustala się ją najczęściej na poziomach 5% zysku brutto, 1% sumy bilansowej lub 1,2% kapitałów własnych.

- 2) szczegółowym tzw. istotność szczegółowa – ustalana jest na poziomie składników sprawozdania finansowego (np. zapasy, należności) i stanowi maksymalny błąd tych zbiorowości, który może być tolerowany przez biegłego rewidenta bez podważania jego wiarygodności. Jest ona wyliczana wg wzorów:

<i>Istotność szczegółowa</i>	<i>Istotność ogólna x</i>	<i>Saldo pozycji bilansu</i>
		<i>Suma bilansowa</i>

Jeżeli ustalona na wstępie istotność cząstkowa dotyczy pozycji szczególnie ważnych bądź szczególnie narażonych na błędy, to ustalony na wstępie poziom istotności zostaje obniżony.

Po zakończeniu prac badawczych biegły rewident rozpatruje wszystkie znalezione błędy. Jeśli ich łączna wartość nie przekroczy istotności ogólnej, to biegły rewident może wydać opinię bez zastrzeżeń. Natomiast w przeciwnym wypadku biegły może przeprowadzić dodatkowe badania, dla wykluczenia możliwości, iż elementy próbki wybrane do badania szczegółowego tylko przypadkowo zawierały znaczny odsetek błędów lub też wnioskować wprowadzenie niezbędnych poprawek.

Ostatnim etapem przed sporządzeniem raportu i opinii jest końcowa analiza finansowa. Powinna ona po pierwsze przekonać biegłego, że wszystkie zaplanowane do uzyskania dowody badania są wystarczające i odpowiednio do postanowionego w planie badania celu. Najczęstszymi błędami są pojawiającymi się w trakcie działań audytowych są:

- 1) brak udokumentowania istotnych stwierdzeń,
  - 2) nadmierne zaufanie do ustnych wypowiedzi personelu jednostki,
  - 3) nie sprawdzenie zestawień sporządzonych przez jednostkę,
  - 4) nadmiar informacji, co powoduje, że uważa się cel badania,
  - 5) brak przejścia od dokumentów roboczych do opinii i raportu,
  - 6) niekompletność, nieczytelność, brak lub błędne wnioski.
- Po drugie pozwolić stwierdzić, że bieżąco komunikowane błędy jednostki zostały w jej księgach poprawione, a poprawki uwzględnione w jej aktualnej wersji sprawozdania finansowego. Chodzi o błędy uznane za istotne, których usunięcie pozwala nie zgłaszać zastrzeżeń w opinii.

Jednym z rezultatów analizy końcowej powinno być stwierdzenie, czy nie jest zagrożona kontynuacja działalności jednostki. Objawy zagrożenia kontynuacji mogą przejawiać się w kilku obszarach:

- 1) w dziedzinie finansowej:
  - niekorzystne kształtowanie się wskaźników ekonomicznych,
  - strata na działalności operacyjnej,
  - zaległości lub zaprzestanie wypłaty dywidend,
  - nieterminowe regulowanie zobowiązań,

⁹ Z. Fedak, *Metody i techniki...*, s. 437.

- trudności w wywiązywaniu się z umów kredytowych,
- finansowanie się zobowiązaniami,
- trudności w pozyskiwaniu nowych źródeł finansowania,
- niekorzystny poziom wskaźników płynności.

2) w dziedzinie operacyjnej:

- utrata kluczowego personelu,
- utrata rynków zbytu, koncesji, dostawców,
- uzależnienie się od jednego dostawcy, odbiorcy.

3) inne

- sprawy sądowe z małą szansą na wygranie,
- nieprzestrzeganie wymogów kapitałowych lub wynikających ze statutu,
- zmiany przepisów prawnych, politycznych.

Ostatnim etapem badania jest sporządzenie raportu i opinii. Zasady sporządzania opinii i raportu z badania rocznych sprawozdań finansowych regulują normy wykonywania zawodu biegłego rewidenta¹⁰. Biegły sporządza więc dwa dokumenty: opinię i raport.

Raport jest dokumentem będącym podstawą ustaleń i stwierdzeń zawartych w opinii biegłego rewidenta. Ustalenia raportu powinny wynikać z zebranej w trakcie badania dokumentacji. Odpowiednie powiązanie raportu z dokumentacją rewizyjną powinno umożliwić biegłemu rewidentowi, na przesłedzenie jego przebiegu i znalezienie uzasadnienia dla opinii wyrażonej o badanym sprawozdaniu finansowym¹¹.

Raport powinien zawierać w szczególności¹²:

- 1) charakterystykę jednostki (dane identyfikujące jednostkę),
- 2) stwierdzenie uzyskania od jednostki żądanych informacji, wyjaśnień oświadczeń,
- 3) ocenę prawidłowości stosowanego systemu rachunkowości i działania powiązanej z nim kontroli wewnętrznej,
- 4) charakterystykę pozycji lub grupy pozycji sprawozdania finansowego, jeżeli zdanem biegłego rewidenta wymagają one omówienia,
- 5) stwierdzenie stosowania się przez bank do obowiązujących zasad ostrożności, określonych w odrębnych przepisach, oraz stwierdzenie prawidłowości ustalenia współczynnika wypłacalności,
- 6) stwierdzenie utworzenia przez zakład ubezpieczeń rezerw techniczno-ubezpieczeniowych w wysokości zapewniającej wywiązanie się z bieżących i przyszłych zobowiązań, wynikających z zawartych umów ubezpieczenia, oraz zabezpieczenie tych rezerw lokatami, zgodnie z przepisami o działalności

¹⁰ Norma nr 1 wykonywania zawodu biegłego rewidenta – Ogólne zasady badania sprawozdań finansowych, www.kibr.org.pl; Norma nr 2 wykonywania zawodu biegłego rewidenta – Specyfika badania sprawozdań finansowych jednostek sektora finansowego, www.kibr.org.pl; Norma nr 3 wykonywania zawodu biegłego rewidenta – Badanie skonsolidowanych sprawozdań finansowych, www.kibr.org.pl; Norma nr 4 wykonywania zawodu biegłego rewidenta – Ogólne zasady dokonywania przeglądu sprawozdań finansowych, www.kibr.org.pl

¹¹ Ustawa z dnia 29 września 2002 r. o rachunkowości, Dz. U. nr 76/2002, poz. 694 art. 65 ust. 6; 2. s. 14.

¹² *Ibidem*, ust. 5.

ubezpieczeniowej, a także prawidłowości wyliczenia marginesu wypłacalności i posiadania finansowego pokrycia tego marginesu,

- 7) przedstawienie sytuacji majątkowej i finansowej oraz wyniku finansowego jednostki, ze wskazaniem na zjawiska, które w porównaniu z poprzednimi okresami sprawozdawczymi w istotny sposób wpływają negatywnie na tę sytuację, a zwłaszcza zagrażają kontynuowaniu działalności przez jednostkę.

Normy wykonywania zawodu biegłego rewidenta stanowią, iż raport powinien być sporządzony w sposób¹³:

- bezstronny – przedstawienie stanu faktycznego w oparciu o wszystkie dostępne biegłemu informacje, (jeśli zaistnieje rozbieżność stanowisk pomiędzy biegłym a kierownictwem jednostki to stanowisko każdej ze stron powinno być przedstawione w raporcie),
- kompletny – raport zawiera przewidziane prawem, normami i umową o badanie stwierdzenia oraz inne istotne fakty ustalone w trakcie badania,
- rzetelny – treść raportu odzwierciedla w przekonaniu biegłego rewidenta stan rzeczywisty,
- jasny – zagadnienia zostały przedstawione w sposób zrozumiały i jednoznaczny.

Opinia w sposób syntetyczny przedstawia wnioski z badania sprawozdania finansowego. W szczególności opinia powinna zawierać odpowiedź na następujące pytania czy badane sprawozdanie finansowe¹⁴:

- 1) zostało sporządzone na podstawie prawidłowo prowadzonych ksiąg rachunkowych,
- 2) zostało sporządzone zgodnie z określonymi ustawą zasadami rachunkowości,
- 3) jest zgodne co do formy i treści z obowiązującymi jednostkę przepisami prawa, statutem lub umową,
- 4) przedstawia rzetelnie i jasno wszystkie istotne dla oceny jednostki informacje, a w odniesieniu do sprawozdania z działalności jednostki,
- 5) wskazać na stwierdzone podczas badania poważne zagrożenia dla kontynuacji działalności przez jednostkę.

Ustawa o rachunkowości oraz normy wykonywania zawodu biegłego rewidenta przewidują następujące rodzaje opinii¹⁵:

¹³ Zob. przypis 10.

¹⁴ Ustawa z dnia 29 września 2002 r. o rachunkowości, Dz. U. nr 76/2002, poz. 694, art. 65, ust. 2 i ust. 3.

¹⁵ Ustawa z dnia 29 września 2002 r. o rachunkowości, Dz. U. nr 76/2002, poz. 694, art. 65 ust. 3 i ust. 4 oraz Norma nr 1 wykonywania zawodu biegłego rewidenta – Ogólne zasady badania sprawozdań finansowych, www.kibr.org.pl; Norma nr 2 wykonywania zawodu biegłego rewidenta – Specyfika badania sprawozdań finansowych jednostek sektora finansowego, www.kibr.org.pl; Norma nr 3 wykonywania zawodu biegłego rewidenta – Badanie skonsolidowanych sprawozdań finansowych, www.kibr.org.pl; Norma nr 4 wykonywania zawodu biegłego rewidenta – Ogólne zasady dokonywania przeglądu sprawozdań finansowych, www.kibr.org.pl; Norma nr 5 wykonywania zawodu biegłego rewidenta – Zasady postępowania podmiotów uprawnionych do badania sprawozdań finansowych w zakresie badania sprawozdań finansowych i innych usług poświadczających, wykonywanych przez biegłych rewidentów, www.kibr.org.pl

- opinia bez zastrzeżeń – wydawana jest gdy biegły rewident jest przekonany, że sprawozdanie finansowe i księgi rachunkowe spełniają warunki określone w art. 65 ust. 2 ustawy o rachunkowości¹⁶, a błędy i niedociągnięcia, których nie usunięto, nie są istotne,
- opinia z zastrzeżeniem – wydawana jest jeżeli: wystąpiły niezależne od biegłego ograniczenia zakresu lub metod badania, skutkiem czego nie może on mianowicie wypowiedzieć się o prawidłowości i rzetelności określonych pozycji sprawozdania finansowego lub ksiąg rachunkowych, a w rezultacie tego o potrzebie ich korekty; zaistniały różnice zdań w ocenie poszczególnych pozycji sprawozdania finansowego między kierownictwem jednostki a biegłym rewidentem, których nie można usunąć, różnice te wymagają uzasadnienia w raporcie; wystąpiły nieprawidłowości lub sprawozdanie zawiera niezgodne ze stanem faktycznym dane, nie zniekształcające jednak całości obrazu sytuacji majątkowej finansowej, wyniku finansowego i rentowności.
- opinia negatywna – jest wydawana, jeżeli różnica zdań tak istotnie i wydatnie wpływa na sprawozdanie finansowe, że audytor dochodzi do wniosku, iż opinia z zastrzeżeniem nie byłaby adekwatna do ujawnionego przez niego błędu lub niekompletności sprawozdania finansowego,
- odmowa wyrażenia opinii – następuje wówczas, gdy możliwy wpływ niepewności lub ograniczenie zakresu nadania jest tak znaczący, że biegły nie jest w stanie wyrazić opinii o sprawozdaniu jako całości.

Wzory poszczególnych typów opinii przedstawiono na schematach 5-8.

Wyrażenie opinii negatywnej lub odmowa wyrażenia opinii nie zwalnia audytora ze sporządzenia raportu. Jeżeli w toku badania jednostki biegły rewident stwierdził istotne, mające wpływ na sprawozdanie finansowe naruszenie prawa, statutu lub umowy spółki, to powinien o tym poinformować w raporcie, a w razie potrzeby również w opinii.

Opinia i raport powinny wynikać z zebranej i opracowanej w toku badania dokumentacji rewizyjnej. Powinny one umożliwić biegłemu rewidentowi, nie biorącemu udziału w badaniu, przeprowadzenie jego przebiegu i znalezienie uzasadnienia dla opinii wyrażonej o badanym sprawozdaniu finansowym.

Podmiot uprawniony do badania przedkłada opinię i raport oraz sprawozdanie, które podlegało badaniu organowi wskazanemu w umowie o badanie, a w razie braku postanowień umownych osobie, która jest uprawniona do reprezentowania jednostki.

¹⁶ Ustawa z dnia 29 września 2002 r. o rachunkowości, Dz. U. nr 76/2002, poz. 694.

Schemat 5. Przykład opinii bez zastrzeżeń

Opinia biegłego rewidenta

- I. Dla ..... (nazwa adresata raportu, którym jest organ zatwierdzający sprawozdanie finansowe lub dokonujący wyboru podmiotu uprawnionego)
- II. Dokonałmy badania załączonego sprawozdania finansowego ..... (nazwa jednostki i określenie jej formy prawnej) z siedzibą w ..... na które składa się:
- 1) Bilans sporządzony na dzień ..... roku, który po stronie aktywów i pasywów wykazuje sumę .....
  - 2) Rachunek zysków i strat za okres od ..... do ..... wykazujący zysk (stratę) netto w wysokości .....
  - 3) Zestawienie zmian w kapitale (funduszu) własnym wykazujące wzrost/ zmniejszenie kapitału własnego o sumę .....
  - 4) Rachunek przepływów pieniężnych wykazujący zwiększenie/zmniejszenie stanu środków pieniężnych w okresie od ..... do o kwotę .....
  - 5) Dodatkowe informacje i objaśnienia.

Za sporządzenie tego sprawozdania odpowiada kierownik jednostki. Naszym zadaniem było zbadanie sprawozdania finansowego i wyrażenie opinii o jego rzetelności, prawidłowości i jasności.

III. Badanie przeprowadziliśmy stosownie do przepisów ustawy o rachunkowości (Rozdział 7 ustawy z dnia 29 września 1994 r. Dz. U. nr 121, poz. 591) oraz norm wykonywania zawodu biegłego rewidenta, wydanych przez Krajową Radę Biegłych Rewidentów w taki sposób, aby uzyskać racjonalną wystarczającą podstawę do wyrażenia o nim miarodajnej opinii.

IV. Naszym zdaniem załączone sprawozdanie finansowe sporządzone zostało, we wszystkich istotnych aspektach, zgodnie z określonymi w powołanej wyżej ustawie zasadami rachunkowości, stosowanymi w sposób ciągły, na podstawie prawidłowo prowadzonych ksiąg rachunkowych.

Jest ono zgodne co do formy i treści z obowiązującymi przepisami prawa i statutem (umową) jednostki i przedstawia rzetelnie i jasno wszystkie istotne dla oceny rentowności oraz wyniku finansowego działalności gospodarczej za okres od ..... do ....., jak też sytuacji majątkowej i finansowej badanej jednostki na dzień .....

Informacje zawarte w sprawozdaniu z działalności są zgodne z informacjami zawartymi w zbadanym sprawozdaniu finansowym

Imię i nazwisko, numer ewidencyjny oraz podpis biegłego rewidenta przeprowadzającego lub kierującego badaniem

Nazwa i adres podmiotu uprawnionego, imię i nazwisko, numer ewidencyjny oraz podpis biegłego rewidenta (i ewentualnie innych osób) reprezentującego podmiot uprawniony

(Siedziba podmiotu uprawnionego i data)
Pieczęć podmiotu uprawnionego

Schemat 6. Przykład opinii z objaśnieniem

Opinia biegłego rewidenta

Dla ..... (nazwa adresata raportu, którym jest organ zatwierdzający sprawozdanie finansowe lub dokonujący wyboru podmiotu uprawnionego)

Dokonałmy badania załączonego sprawozdania finansowego ..... (nazwa jednostki i określenie jej formy prawnej) z siedzibą w ..... na które składa się:

1. bilans sporządzony na dzień ..... roku, który po stronie aktywów i pasywów wykazuje sumę .....
2. rachunek zysków i strat za okres od ..... do ..... wykazujący zysk (stratę) netto w wysokości .....
3. zestawienie zmian w kapitale (funduszu) własnym wykazujące wzrost/ zmniejszenie kapitału własnego o sumę .....
4. rachunek przepływów pieniężnych wykazujący zwiększenie/ zmniejszenie stanu środków pieniężnych w okresie od ..... do o kwotę .....
5. dodatkowe informacje i objaśnienia.

Za sporządzenie tego sprawozdania odpowiada kierownik jednostki. Naszym zadaniem było zbadanie sprawozdania finansowego i wyrażenie opinii o jego rzetelności, prawidłowości i jasności.

Badanie przeprowadziliśmy stosownie do przepisów ustawy o rachunkowości (Rozdział 7 ustawy z dnia 29 września 1994 r. Dz. U. nr 121, poz. 591) oraz norm wykonywania zawodu biegłego rewidenta, wydanych przez Krajową Radę Biegłych Rewidentów w taki sposób, aby uzyskać racjonalną wystarczającą podstawę do wyrażenia o nim miarodajnej opinii.

Naszym zdaniem załączone sprawozdanie finansowe sporządzone zostało, we wszystkich istotnych aspektach, zgodnie z określonymi w powołanej wyżej ustawie zasadami rachunkowości, stosowanymi w sposób ciągły, na podstawie prawidłowo prowadzonych ksiąg rachunkowych.

Jest ono zgodne co do formy i treści z obowiązującymi przepisami prawa i statutem (umową) jednostki i przedstawia rzetelnie i jasno wszystkie istotne dla oceny rentowności oraz wyniku finansowego działalności gospodarczej za okres od ..... do ....., jak też sytuacji majątkowej i finansowej badanej jednostki na dzień .....

Informacje zawarte w sprawozdaniu z działalności są zgodne z informacjami zawartymi w zbadanym sprawozdaniu finansowym

Nie zgłaszając zastrzeżeń do prawidłowości i rzetelności zbadanego sprawozdania finansowego zwracamy uwagę, że przeciwko jednostce toczy się proces o rzekome naruszenie praw znaku towarowego. Jednostka odrzuciła to oskarżenie, a sprawa jest w toku. Obecnie nie da się określić ostatecznego rezultatu sprawy, sąd w sprawozdaniu finansowym nie można wykazać żadnego zabezpieczenia bądź zobowiązania wynikającego z rozstrzygnięcia rozprawy.

Imię i nazwisko, numer ewidencyjny oraz podpis biegłego rewidenta przeprowadzającego lub kierującego badaniem

Nazwa i adres podmiotu uprawnionego, imię i nazwisko, numer ewidencyjny oraz podpis biegłego rewidenta (i ewentualnie innych osób) reprezentującego podmiot uprawniony

(Siedziba podmiotu uprawnionego i data)
Pieczęć podmiotu uprawnionego

Schemat 7. Przykład opinii z zastrzeżeniem

Opinia biegłego rewidenta

- I. Dla ..... (nazwa adresata raportu, którym jest organ zatwierdzający sprawozdanie finansowe lub dokonujący wyboru podmiotu uprawnionego)
- II. Dokonałmy badania załączonego sprawozdania finansowego ..... (nazwa jednostki i określenie jej formy prawnej) z siedzibą w ..... na które składa się:
1. bilans sporządzony na dzień ..... roku, który po stronie aktywów i pasywów wykazuje sumę .....
  2. rachunek zysków i strat za okres od ..... do ..... wykazujący zysk (stratę) netto w wysokości .....
  3. zestawienie zmian w kapitale (funduszu) własnym wykazujące wzrost/ zmniejszenie kapitału własnego o sumę .....
  4. rachunek przepływów pieniężnych wykazujący zwiększenie/ zmniejszenie stanu środków pieniężnych w okresie od ..... do o kwotę .....
  5. dodatkowe informacje i objaśnienia.
  6. Za sporządzenie tego sprawozdania odpowiada kierownik jednostki.

Naszym zadaniem było zbadanie sprawozdania finansowego i wyrażenie opinii o jego rzetelności, prawidłowości i jasności.

Badanie przeprowadziliśmy stosownie do przepisów ustawy o rachunkowości (Rozdział 7 ustawy z dnia 29 września 1994 r. Dz. U. nr 121, poz. 591) oraz norm wykonywania zawodu biegłego rewidenta, wydanych przez Krajową Radę Biegłych Rewidentów w taki sposób, aby uzyskać racjonalną wystarczającą podstawę do wyrażenia o nim miarodajnej opinii.

Nie obserwowaliśmy jednak spisu z natury produkcji niezakończonych, ponieważ umowa o badanie sprawozdania finansowego jednostki została zawarta po terminie spisu. Sposób prowadzenia ksiąg rachunkowych nie pozwala zaś na stwierdzenie wielkości stanu produkcji niezakończonych na ostatni dzień roku za pomocą innych procedur aniżeli spis z natury.

Naszym zdaniem po uwzględnieniu skutków ewentualnych korekt stanu produkcji niezakończonych (stanowi ona .....% zapasów) i wyniku działalności gospodarczej, które mogłyby być konieczne, aby być pewnym, że stan ten został poprawnie wykazany na koniec roku obrotowego- załączone sprawozdanie finansowe sporządzone zostało zgodnie co do formy i treści z obowiązującymi przepisami prawa i statutem (umową) jednostki i przedstawia rzetelnie i jasno wszystkie istotne dla oceny rentowności oraz wyniku finansowego działalności gospodarczej za okres od ..... do, jak też sytuacji majątkowej i finansowej badanej jednostki na dzień .....

Informacje zawarte w sprawozdaniu z działalności są zgodne z informacjami zawartymi w zbadanym sprawozdaniu finansowym

Imię i nazwisko, numer ewidencyjny oraz podpis biegłego rewidenta przeprowadzającego lub kierującego badaniem

Nazwa i adres podmiotu uprawnionego, imię i nazwisko, numer ewidencyjny oraz podpis biegłego rewidenta (i ewentualnie innych osób) reprezentującego podmiot uprawniony

(Siedziba podmiotu uprawnionego i data)
Pieczeń podmiotu uprawnionego

Schemat 8. Przykład opinii negatywnej

Opinia biegłego rewidenta

- I. Dla ..... (nazwa adresata raportu, którym jest organ zatwierdzający sprawozdanie finansowe lub dokonujący wyboru podmiotu uprawnionego)
- II. Dokonałmy badania załączonego sprawozdania finansowego ..... (nazwa jednostki i określenie jej formy prawnej) z siedzibą w ..... na które składa się:
1. bilans sporządzony na dzień ..... roku, który po stronie aktywów i pasywów wykazuje sumę .....
  2. rachunek zysków i strat za okres od ..... do ..... wykazujący zysk (stratę) netto w wysokości .....
  3. zestawienie zmian w kapitale (funduszu) własnym wykazujące wzrost/ zmniejszenie kapitału własnego o sumę .....
  4. rachunek przepływów pieniężnych wykazujący zwiększenie/zmniejszenie stanu środków pieniężnych w okresie od ..... do o kwotę .....
  5. dodatkowe informacje i objaśnienia.
  6. Za sporządzenie tego sprawozdania odpowiada kierownik jednostki. Naszym zadaniem było zbadanie sprawozdania finansowego i wyrażenie opinii o jego rzetelności, prawidłowości i jasności.

III. Badanie przeprowadziliśmy stosownie do przepisów ustawy o rachunkowości (Rozdział 7 ustawy z dnia 29 września 1994 r. Dz. U. nr 121, poz. 591) oraz norm wykonywania zawodu biegłego rewidenta, wydanych przez Krajową Radę Biegłych Rewidentów w taki sposób, aby uzyskać racjonalną wystarczającą podstawę do wyrażenia o nim miarodajnej opinii.

Waga i skutki stwierdzonych w toku badania uchybień polegających na nieprawidłowościach inwentaryzacji zapasów, które stanowią .....% sumy bilansowej, oraz niekompletnym ujęciu kosztów usług obcych na ok. .... zł, powodują, że w świetle przepisów:

- a) .....
b) .....
c) .....
d) .....
e) .....
f) .....
g) .....
h) .....
i) .....
j) .....
k) .....
l) .....
m) .....
n) .....
o) .....
p) .....
q) .....
r) .....
s) .....
t) .....
u) .....
v) .....
w) .....
x) .....
y) .....
z) .....

powołanej wyżej ustawy o rachunkowości nie możemy uznać załączonego sprawozdania finansowego za zawierającego prawidłowe i rzetelne przedstawienie wyniku działalności gospodarczej i rentowności za rok obrotowy ..... oraz sytuacji majątkowej i finansowej badanej jednostki na dzień .....

Imię i nazwisko, numer ewidencyjny oraz podpis biegłego rewidenta przeprowadzającego lub kierującego badaniem

Nazwa i adres podmiotu uprawnionego, imię i nazwisko, numer ewidencyjny oraz podpis biegłego rewidenta (i ewentualnie innych osób) reprezentującego podmiot uprawniony

(Siedziba podmiotu uprawnionego i data)
Pieczeń podmiotu uprawnionego

UZYSKIWANIE KWALIFIKACJE PRZEZ AUDYTORÓW

Osoba pragnąca uzyskać kwalifikacje biegłego rewidenta jest zobligowana¹⁷ do:

- złożenia z wynikiem pozytywnym w formie pisemnej egzaminów z określonych przedmiotów,
- odbycia praktyki w rachunkowości,
- odbycia aplikacji,

¹⁷ Uchwała nr 312/22/2001 Krajowej Rady Biegłych Rewidentów z 5 lutego 2001 r. w sprawie egzaminów na biegłych rewidentów, §2, pkt 1, www.kbr.org.pl.

- złożenia z wynikiem pozytywnym w formie ustnej egzaminu dyplomowego. Egzamin na bieglego rewidenta składane są przed Komisją Egzaminacyjną powołaną przez Krajową Izbę Biegłych Rewidentów. Do egzaminów może być dopuszczona osoba, która¹⁸:
- ma pełną zdolność do czynności prawnych,
- korzysta w pełni z praw publicznych,
- nie była karana sądownie za przestępstwa przeciwko mieniu i przeciwko dokumentom, za przestępstwa gospodarcze, za fałszowanie pieniędzy, papierów wartościowych, znaków urzędowych oraz przestępstwa karno-skarbowe, posiada wyższe wykształcenie.
- Egzamin pisemny jest przeprowadzany z następujących przedmiotów¹⁹:
- Rachunkowość finansowa,
- Ekonomia i zarządzanie,
- Prawo cywilne,
- Prawo pracy,
- Prawo gospodarcze,
- Prawo podatkowe,
- Finanse,
- Rachunek kosztów i rachunkowość zarządcza,
- Sprawozdania finansowe i ich analiza,
- Badanie sprawozdań finansowych i inne usługi bieglego rewidenta.

Przedmioty te zostały podzielone na cztery sesje egzaminacyjne. Sesja I obejmuje rachunkowość finansową cz. I oraz ekonomia i zarządzanie. Sesja II to prawo cywilne, prawo pracy, prawo gospodarcze, prawo podatkowe cz. I oraz finanse. W sesji III prawo podatkowe cz. II, rachunkowość finansowa cz. II oraz rachunek kosztów i rachunkowość zarządcza. Ostatnia sesja (IV) obejmuje sprawozdania finansowe i ich analizę oraz badanie sprawozdań finansowych i inne usługi bieglego rewidenta.

W każdej sesji oprócz terminu podstawowego, wyznaczone są dwa terminy egzaminów poprawkowych z każdego przedmiotu²⁰. Zasada ta nie dotyczy sesji pierwszej, w przypadku której przewiduje się tylko jeden termin egzaminu poprawkowego. Przystąpienie do każdej kolejnej sesji jest uwarunkowane pozytywnym zaliczeniem wszystkich przedmiotów z sesji poprzedzającej. Warunkiem pozytywnego zaliczenia jest uzyskanie co najmniej 60% maksymalnej liczby punktów możliwych do osiągnięcia za wszystkie zadania wchodzące w skład tematu egzaminacyjnego oraz zaliczenie wszystkich zadań, natomiast warunkiem zaliczenia zadania egzaminacyjnego jest uzyskanie co najmniej 60% z maksymalnej liczby punktów możliwych do osiągnięcia za poszczególne zadanie.

Zgodnie z uchwałą nr 310/22/2001 Krajowej Rady Biegłych Rewidentów z 5 lutego 2001 r. w sprawie warunków uznawania egzaminów uniwersyteckich i równorzędnych w postępowaniu kwalifikacyjnym dla kandydatów na bieglego

¹⁸ *Ibidem*, §2, pkt 3.

¹⁹ *Ibidem*, §4, pkt 1.

²⁰ *Ibidem*, §4.

rewidentów, Komisja Egzaminacyjna może zwolnić kandydata na bieglego rewidenta z egzaminów z określonych przedmiotów objętych postępowaniem kwalifikacyjnym. Warunkiem uzyskania zwolnienia jest złożenie wniosku do Komisji Egzaminacyjnej, uzyskanie z egzaminu z wnioskowanych przedmiotów (nie więcej niż trzech), ocen co najmniej dobrych; okres od złożenia egzaminów do dnia złożenia wniosku nie może przekraczać 3 lat²¹. W chwili obecnej na mocy porozumienia zawartego pomiędzy z dnia 14.10.2003 r., Krajowa Rada Biegłych Rewidentów wpisała jako pierwszą Szkołę Główną Handlową na list uczelni spełniających warunki uznawania egzaminów. Jej studenci i absolwenci mogą ubiegać się o zwolnienie z następujących przedmiotów²²:

- 1) Rachunkowość finansowa cz. I,
- 2) Ekonomia i zarządzanie,
- 3) Prawo cywilne, prawo pracy, prawo gospodarcze,
- 4) Prawo podatkowe cz. I,
- 5) Finanse,
- 6) Rachunek kosztów i rachunkowość zarządcza.

Oprócz zdania z wynikiem pozytywnym wszystkich przewidzianych wymaganiami kwalifikacyjnymi egzaminów kandydat na bieglego rewidenta zobowiązany jest zaliczyć praktyki z zakresu rachunkowości oraz odbyć dwuletnią aplikację pod kierunkiem bieglego rewidenta²³. Praktyka w rachunkowości musi trwać co najmniej jeden rok, zaś aplikacja co najmniej dwa lata, po odbyciu praktyki w rachunkowości.

Kandydat na bieglego rewidenta powinien być zatrudniony na minimum 1/2 etatu na podstawie umowy o pracę w podmiocie, w którym odbywa praktykę w rachunkowości. Praktyka ta może się odbywać w jednostkach²⁴:

- 1) uprawnionych do badania sprawozdań finansowych, jeśli prowadzą usługowo księgi rachunkowe dla podmiotów prowadzących działalność gospodarczą,
- 2) prowadzących usługowo księgi rachunkowe dla co najmniej pięciu podmiotów prowadzących działalność gospodarczą,
- 3) prowadzących działalność gospodarczą i prowadzących księgi rachunkowe siłami własnymi, które w roku poprzedzającym rozpoczęcie praktyki osiągnęły przychody ze sprzedaży netto powyżej 800.000 EURO według kursu średniego ogłaszanego przez NBP na dzień 31 grudnia tego roku.

W niektórych przypadkach można uzyskać zaliczenie praktyki w rachunkowości²⁵. Aby przystąpić do aplikacji, kandydat musi zdać co najmniej dwa egzaminy III sesji. Aplikacja może odbywać się tylko w jednostkach, które:

²¹ Uchwała nr 310/22/2001 Krajowej Rady Biegłych Rewidentów z dnia 5 lutego 2001r. w sprawie warunków uznawania egzaminów uniwersyteckich i równorzędnych w postępowaniu kwalifikacyjnym dla kandydatów na bieglego rewidenta, §2, www.kibr.org.pl.

²² Porozumienie o współdziałaniu w zakresie uznawania przez Komisję Egzaminacyjną Krajowej Izby Biegłych Rewidentów egzaminów zdanych w Szkole Główniej Handlowej, §2 pkt 1, www.kibr.org.pl.

²³ Uchwała nr 312/22/2001 Krajowej Rady Biegłych Rewidentów z 5 lutego 2001 r. w sprawie egzaminów na bieglego rewidenta, §2 pkt 3, www.kibr.org.pl.

²⁴ Uchwała nr 311/22/2001 Krajowej Rady Biegłych Rewidentów z 5 lutego 2001 r. w sprawie programów i zasad odbywania praktyki i aplikacji przez kandydatów na bieglego rewidenta, §3 pkt 2.

²⁵ *Ibidem*, §4 pkt 5.

- prowadzą badania rocznych sprawozdań finansowych dla co najmniej 10 podmiotów i zapewniają aplikantom udział w badaniu przez okres co najmniej 5 miesięcy w każdym roku,
  - zatrudniają lub współpracują z co najmniej 3 biegłymi wykonującymi zawód biegłego rewidenta,
  - stosują zasadę wewnętrznej kontroli rezultatów prac biegłych rewidentów.
- Po złożeniu z wynikiem pozytywnym egzaminów pisemnych, odbyciu praktyki w rachunkowości i aplikacji kandydat zostaje dopuszczony do egzaminu dyplomowego, który odbywa się w formie ustnej przed zespołem egzaminacyjnym powołanym przez Komisję Egzaminacyjną. Egzamin dyplomowy obejmuje zagadnienia z zakresu badania sprawozdań finansowych i wykonywania zawodu biegłego rewidenta.

Jeżeli kandydat zaniedbał postępowania kwalifikacyjnego, a następnie – po uzyskaniu zgody Komisji Egzaminacyjnej – wznowił składanie egzaminów, zdane egzaminy mogą być zaliczone, jeśli od daty zdania egzaminu z danego przedmiotu nie upłynęło więcej niż 3 lata. Nie dotyczy to jednak egzaminu dyplomowego. Kandydat na biegłego rewidenta, który nie zda egzaminów również w terminach poprawkowych, może kontynuować postępowanie kwalifikacyjne w kolejnym cyklu egzaminacyjnym.

Osoby, które posiadają kwalifikacje uzyskane za granicą, uznawane przez państwa Unii Europejskiej, aby uzyskać polskie uprawnienia zobowiązane są udokumentowania przebiegu pracy zawodowej oraz do złożenia egzaminu z polskiego prawa gospodarczego.

Po pozytywnym złożeniu egzaminu dyplomowego kandydat otrzymuje dyplom i zostaje wpisany do rejestru biegłych rewidentów.

PRZYKŁAD AUDYTOWANIA

Spółka Rewmix S.A. przeprowadziła badanie należności krótkoterminowych spółki Amazonia S.A. za rok 2000. W imieniu spółki Rewmix S.A. badanie przeprowadziła Barbara Raczek (BR) i Stefan Kruk (SK). Badaniem wstępnym objęto system kontroli wewnętrznej. Sporządzono również tabelę wiodącą (A.1. – 2). Tabela A zawiera etapy badania oraz odwołania do poszczególnych arkuszy roboczych.

Tabela A. Program badania należności

Nazwa i nr Klienta Amazonia S.A. 206/01		Rok: 31.12.2000		Referencje
Nr	Opis	Szczegóły Data	Zbadat	
1.	Czynności wstępne			
1.1.	Zapoznanie się z programem badania i ustalenie zakresu niezbędnych czynności	3.03.2001	BR	✓
1.2.	Badaniem należy objąć należności z tytułu dostaw i usług, należności z tyt. podatków, należności wewnętrzne i roszczenia sporne	3.03.2001	BR	✓
1.3.	Na podstawie przeprowadzonego badania należy ocenić system kontroli wewnętrznej w odniesieniu do: – czy jest wykluczone aby jedna osoba – bez współudziału innej osoby – mogła przyjmować zapłaty z tytułu sprzedaży i jednocześnie mieć możliwość rejestracji sprzedaży – „zasada czterech oczu”, – czy załatwieniem reklamacji zajmuje się odrębne stanowisko (osoba), – czy wszystkie uznania odbiorców i wyksięgowania należności wymagają specjalnej akceptacji, – czy ewidencja należności jest przejrzysta i jasna, – czy istnieje bezpośrednie powiązanie analityki z syntetyką, – czy ewidencja należności umożliwia szybka i aktualną identyfikację należności przeterminowanych, – czy na bieżąco jest dokonywana inwentaryzacja sald oraz jak często występują rozbieżności w momencie uzgodnienia sald, – czy jednostka systematycznie i sprawnie egzekwuje należności. Sporządzenie w formie tabeli wiodącej zestawienia kont syntetycznych tworzących odrębne pozycje w sprawozdaniu finansowym	3.03.2001	BR	A.1. – 2
1.5.	Sprawdzenie zgodność kont syntetycznych z analityką	3.03.2001	BR	A.1. – 2
2.	Inwentaryzacja należności – istnienie i kompletność			
2.1.	Ustalenie zakresu sald wysłanych do kontrahentów	5.03.2001	BR	A.2. – 1
2.2.	Przejrzanie rejestru potwierdzonych sald	5.03.2001	BR	A.2. – 2
	Zaznaczyć należności kwestionowane przez kontrahentów do kontroli późniejszej wyceny. W przypadku znacznych różnic wyjaśnić przyczyny.			A.2. – 2
	Należności kwestionowane z tytułu rabatów, not kredytowych, upustów lub innych potrąceń należy także uwzględnić przy ustalaniu prawidłowych przychodów ze sprzedaży.			
	Jeśli jednostka posiada odrębny wykaz not kredytowych, to dokonać należy analizy ewidencji za miesiąc styczeń i luty w następnym roku w celu zidentyfikowania pozycji dotyczących wykazanych w bilansie należności.			

c.d. Tabeli A

Nazwa i nr Klienta Amazonia S.A. 206/01		Rok: 31.12.2000		
Nr	Opis	Szczegóły	Zbadał	Referencje
		Data		
2.3	W sytuacji, gdy jednostka nie wysłała lub nie otrzymała potwierdzeń sald należy ustalić prawidłową wartość należności poprzez analizę rozliczeń poszczególnych należności w kolejnym roku obrotowym (porównanie faktycznych wpłat w miesiącach z saldem na koniec roku) lub skłonić jednostkę do potwierdzenia salda przez kontrahenta.	5.03.2001	BR	A.2.-3
2.4	Ustalić, jak często jednostka dokonuje uzgodnień sald.	5.03.2001	BR	A.2.-4
3	Sprawdź dokumentację kontroli przychodów w zakresie kontroli poprawnej periodyzacji. Czy kontrola wykazała przychody/należności, które dotyczą badanego okresu, a które błędnie zostały zaliczone do następnego roku obrotowego.			
3.1	Należności z tytułu rozliczeń podatkowych	5.03.2001	BR	A.3.-1
3.2	Porównać wykazane należności wobec budżetu z deklaracjami podatkowymi lub deklaracją VAT za badany okres. Przejrzeć dokumentację roboczą badania podatku dochodowego od osób prawnych i podatku VAT			
4	Należności sporne			
4.1	W przypadku rozstrzygnięcia spornych przejrzyć korespondencję dotyczącą windykacji należności lub inną dokumentację potwierdzającą istnienie salda.	5.03.2001	BR	A.4.-1
5	Należności wewnętrzne i należności wobec podmiotów zależnych i/lub stowarzyszonych lub członków organów nadzorczych			
5.1	Opisać, czego dotyczą te należności. Podać zasady i tryb rozliczenia. Podać zakres i metodę uzgadniania sald (potwierdzenie salda lub późniejsza zapłata).	5.03.2001	BR	A.5.-1
6	Należności długoterminowe			
6.1	Opisać, z jakich tytułów powstały te należności, podać tryb i zasady rozliczeń.	Nie dotyczy	BR	X
7	Wycena należności			
7.1	Ustalić i opisać zasady wyceny należności w walucie obcej, w miarę możliwości ustalić należności w podziale na poszczególne waluty	6.03.2001	BR	A.7.-1
7.2	Ustalić wielkość różnic kursowych w wyniku przewalutowania należności na dzień bilansowy i załączyć notatkę do dokumentacji z badania przychodów przyszłych okresów. Podać, czy odsetki od należności objęte zostały rezerwą.	6.03.2001	BR	A.7.-3
7.3	Zbadać metodą wyrywkową arytmetyczną zgodność wyceny należności w walucie obcej.	6.03.2000	BR	A.7.-4
7.4	Obliczyć wskaźniki szybkości obrotu należnościami na koniec każdego kwartału. W przypadku różnic w poszczególnych okresach wyjaśnić przyczyny.	6.03.2001	BR	✓
7.5	Porównać zestawienie analityczne należności z tabelą należności przeterminowanych i stwierdzić, czy wszystkie istotne należności zostały ujęte w tabeli.			

c.d. Tabeli A

Nazwa i nr Klienta Amazonia S.A. 206/01		Rok: 31.12.2000		
Nr	Opis	Szczegóły	Zbadał	Referencje
		Data		
7.6	Dokonać przeglądu raportu finansowego za okres od dnia zamknięcia bilansu do dnia badania i ocenić zakres wpływów z tytułu rozliczeń. Wybrać istotne pozycje z raportu finansowego oraz inne pozycje metodą wyrywkową i porównać dane raportu z wyciągami bankowym lub inną dokumentacją potwierdzającą rozliczenie należności.	6.03.2001	BR	A.7.-6 oraz A.2.-3
7.7	Ustalić zakres utworzonych rezerw i porównać je z wielkością należności przeterminowanych.	6.03.2001	BR	A.7.-7
7.8	W przypadku niskich rezerw poprosić jednostkę o: – pisemne uzasadnienie odstąpienia od utworzenia dodatkowych rezerw, – określenie terminów oczekiwanych wpływów	6.03.2001	BR	A.7.-8
8	Należności wobec budżetu			
8.1	Ustalić, jakie należności wobec budżetu ujęte w bilansie na koniec roku obrachunkowego nie zostały dotychczas rozliczone – wyjaśnić przyczyny. Przejrzeć zapisy w księgach dotyczące rozliczeń należności wobec budżetu i porównać je metodą wyrywkową z dokumentacją źródłową.	6.03.2001	BR	A.8.-1
9	Należności wewnętrzne i należności wobec podmiotów zależnych i/lub stowarzyszonych.			
9.1	Ocena czy należności od podmiotów zależnych i stowarzyszonych rozliczane są wg podobnych zasad jak pozostałe należności, czy też rozliczone na uprzywilejowanych warunkach.	6.03.2001	BR	A.5.-1
9.2	W przypadku należności przeterminowanych – ocenić, czy powinny zostać utworzone rezerwy. Podać, jakimi danymi finansowymi dotyczącymi jednostek zależnych i stowarzyszonych dysponuje badana jednostka.	6.03.2001	BR	A.5.-1
9.3	Zwrócić uwagę, czy należności wobec podmiotów zależnych lub stowarzyszonych dotyczą jednostek, na których udziały zostały utworzone rezerwy. Jeżeli tak, to należności od tych jednostek także powinny zostać objęte rezerwą.	Nie dotyczy	BR	A.5.-1
10	Należności długoterminowe			
10.1	Wykonać takie same czynności, jak w punktach 7.1 – 7.8 bez punktu 7.4. Załączyć taką samą dokumentację.	Nie dotyczy	BR	X
11	Podsumowanie wyników badań i dokumentacja robocza			
11.1	Podsumowanie pisemne wyników badań dotyczących: – zakresu i metod przeprowadzonego badania, kontrolowanych dokumentów, – inwentaryzacji i kompletności należności, – wyceny aktywów w odniesieniu do zasady ostrożnej wyceny, klasyfikacji i prezentacji pozycji w sprawozdaniu finansowym, ograniczeń w prawach własności, innych zobowiązań i obciążeń, jakości i kompletności ewidencji jednostki, systemu kontroli wewnętrznej, – proponowanych usprawnień organizacyjnych.			
11.2	Uporządkowanie dokumentacji roboczej.			
11.3	Upewnienie się, że dokumentacja robocza potwierdza realizację programu badania, zawiera opis kontrolowanych dokumentów i że jest spójna z wyciągniętymi wnioskami.			

Amazonia SA	Rok obrotowy: 1.01. – 31.12.2000
Temat: Badanie kontroli wewnętrznej	Referencje: A.1. – 1
Przygotował: BR	Sprawdził: SK
Notatka za badania systemu kontroli wewnętrznej	

W badanym przedsiębiorstwie nie ma wyodrębnionej komórki bądź stanowiska odpowiedzialnego za funkcjonowanie systemu kontroli wewnętrznej. Kontrola wewnętrzna działa w systemie kontroli funkcjonalnej w powiązaniu z systemem księgowości i oparta jest na podziale funkcji zapewniającej ujęcie operacji gospodarczych w sposób kompletny i systematyczny.

System kontroli wewnętrznej zapewnia kompletne ujęcie i prawidłowe udokumentowanie:

- kosztów i przychodów oraz rozliczeń międzyokresowych,
- przychodów i rozchodów środków pieniężnych, materiałów, towarów oraz produktów,
- rozrachunków,
- wynagrodzeń za pracę,
- tworzenia i wykorzystania kapitałów.

W celu zapewnienia ścisłych, rzetelnych i szybkich informacji niezbędnych do zarządzania firmą wyznaczone są główne centra w zakresie kontroli:

- przychodów,
- kosztów,
- majątku trwałego,
- inwestycji,
- zatrudnienia i wynagrodzeń,
- środków pieniężnych,
- systemów informatycznych,

które podlegają stałej obserwacji i okresowej ocenie przez zarząd.

Amazonia SA	Rok obrotowy: 1.01. – 31.12.2000
Temat: Tabela wiodąca należności	Referencje: A.1. – 2
Przygotował: BR	Sprawdził: SK

Numer konta	Opis	Referencje	Saldo w tys. zł	Referencje
200	Należności z tyt. dostaw i usług	< A.2. – 2 >	17978,10	KG/KA
220	Należności z tyt. podatków	< A.3. – 1 >	916,60	KG/KA
250	Należności od podmiotów zależnych	< A.5. – 1 >	450,50	KG/KA
244	Rezerwa na należności nieściągalne	< A.7. – 8 > < A.4. – 1 >	-725,35	KG/KA
	Należności łącznie bez rezerw		18894,70	KG/KA
	Należności łącznie		18619,85	SF

Objaśnienia:

- KG – uzgodnione z księgą główną
- KA – uzgodnienie z kontem analitycznym (sprawdzone po prawność podsumowania kont analitycznych)
- SF – uzgodnienie ze sprawozdaniem finansowym

Amazonia SA	Rok obrotowy: 1.01. – 31.12.2000
Temat: Zakres testu potwierdzeń	Referencje: A.2. – 1
Przygotował: BR	Sprawdził: SK

Cel testu: ustalenie istnienia i kompletności należności z tyt. dostaw i usług

Kalkulacja wielkości próby:

Dokonano analizy zestawienia wszystkich dłużników przygotowanego prze klienta i wybrano 15 pozycji o saldzie wyższym niż 400.000 zł. Łączna wartość wybranych sald wynosi 11 282 569,60 zł. Spośród pozostałych kont należności o łącznej wartości 6 695 530,40 wybrano dodatkowe pozycje do próbki w następującej wysokości: wielkość próbki = $W * P/P$

Gdzie:

- w – wartość pieniężna badanej całości,
- p – współczynnik prawdopodobieństwa,
- f – czynnik wrażliwości równy 50% planowanej istotności (50% * 1.000.000)

Ze względu na fakt, że istniejący w jednostce system kontroli wewnętrznej działa bardzo silnie audytor przyjął hipotezę: $W * P/P = 6 695 530,40 * 1,1 / 500 000 = 15$

Łączna wielkość do przebadania = $15 + 15 = 30$

Procedura:

Spośród 200 kont należności od odbiorców wybrano 30 kont dłużników, do których przesłano prośby o potwierdzenie salda ich zobowiązań (należności badanej jednostki na dzień 31.12.2000r.)

Sposób doboru próbek

Salda powyżej 400.000 zł wybrano jako „pozycje kluczowe” z zestawienia należności przygotowanego przez klienta, a pozostałe elementy próbki wybrano losowo

Wnioski

W odniesieniu do należności spółki KGH S.A. należy rozpatrzyć potrzebę utworzenia rezerwy w wysokości należności kwestionowanej przez kontrahenta na kwotę 52.870,50 zł

Uwagi

Zasadą jest, że dział kontroli rozrachunków (wydzielona komórka działu księgowości) uzgadnia salda rozliczeń z odbiorcami i dostawcami dwa razy w roku.

Amazonia SA	Rok obrotowy: 1.01. – 31.12.2000
Temat: Test potwierdzeń należności	Referencje: A.2. – 2A
Przygotował: BR	Sprawdził: SK

LP.	Nazwa odbiorcy	Saldo dzione	Saldo potwierdzone	Różnica	Wyjaśnienie	Pozostało	Referencje
1	Merino	875624,90	880352,4	4727,50	0,00	0,00	W
2	Snakus	695120,00	695120,00	0,00	0,00	0,00	V
3	Technik	597321,20	597321,20	0,00	0,00	0,00	V
4	Pollena	691546,80	691546,80	0,00	0,00	0,00	V
5	Drewnex	797163,90	797163,90	0,00	0,00	0,00	V
6	KGH S.A.	802456,80	855327,30	52870,50	0,00	52870,50	XX
7	Agros	892436,80	892436,80	0,00	0,00	0,00	V
8	Stal-max	675452,20	675452,20	0,00	0,00	0,00	V
9	Vip	795318,50	795318,50	0,00	0,00	0,00	V
10	Irena	843253,20	843253,20	0,00	0,00	0,00	V
11	Korona	933327,20	950654,80	17327,60	17327,60	0,00	W
12	Batyk	564823,00	564823,00	0,00	0,00	0,00	V
13	Taira	800731,40	800731,40	0,00	0,00	0,00	V
14	Apollo	419873,50	419873,50	0,00	0,00	0,00	V
15	Budimex	743194,60	743194,60	0,00	0,00	0,00	V
Do przeniesienia		11127644,00	11202569,60	74925,60	22055,10	52870,50	
V	Salda zgodne			Populacja	17978100		< A.1. – 2 >

W	Salda uzgodnione	Próbka łącznie	12010478,80
XX	Salda niezuzgodnione	Pokrycie populacji %	66,81
1.	spółka Merino – różnica spowodowana opóźnieniem w księgowaniu faktur kontrahenta		
2.	spółka KGH S.A. – różnicy nie udało się wyjaśnić strony prowadzą rozmowy na ten temat		
3.	spółka Apollo – różnica spowodowana niezaksięgowaną płatnością zrealizowaną 31.12.2000r		

Amazonia S.A.		Rok obrotowy: 1.01. – 31.12.2000				Referencje:
Temat: Test potwierdzeń należności		Sprawdził: SK				A.2. – 2.B
Przygotował: BR						
LP	Nazwa odbiorcy	Salda od-twierdzone	Salda wg-ksiąg	Różnica	Wyjaśniono	Pozostało
16	Mamga	66101,12	66101,12	0,00	0,00	0,00
17	Aristo	44591,43	55255,93	10634,5	10634,50	0,00
18	Compac	83881,93	83881,93	0,00	0,00	0,00
19	Laguna	29059,80	29059,80	0,00	0,00	0,00
20	Zelfr	92084,77	92084,77	0,00	0,00	0,00
21	Relax	58159,38	58159,38	0,00	0,00	0,00
22	Abakus	50734,18	50734,18	0,00	0,00	0,00
23	OTTO	46976,00	46976,00	0,00	0,00	0,00
24	PolSpeed	4685,00	4685,00	0,00	0,00	0,00
25	Brook	4321,50	4321,50	0,00	0,00	0,00
26	Lukas	67542,60	67542,60	0,00	0,00	0,00
27	KUKS	3648,00	3648,00	0,00	0,00	0,00
28	Pokusa	54612,00	54612,00	0,00	0,00	0,00
29	Eliza	89531,00	89531,00	0,00	0,00	0,00
30	PolRama	21366,00	21366,00	0,00	0,00	0,00
	Razem	11844918,70	12010478,80	85560,1	32689,6000	132870,50
V	Salda zgodne	Populacja	17978100			< A.1. – 2.>
W	Salda uzgodnione	Próbka łącznie	12010478,80			
X	Salda niezuzgodnione	Pokrycie populacji %	66,81			
X						

1. spółka Aristo – różnica spowodowana nienaliczonymi przez kontrahenta odsetkami za zwłokę

Amazonia SA		Rok obrotowy: 1.01. – 31.12.2000				Referencje:
Temat: Test płatności		Sprawdził: SK				A.2. – 3
Przygotował: BR						
L	Nazwa odbiorcy	Salda wg-ksiąg	Należności z terminem zapłaty	Referencje	Pozostało do zapłaty	Referencje
P						

Cel testu: ustalenie wielkości należności wobec kontrahentów, którzy nie odesłali potwierdzeń.

Procedury: przeprowadzono analizę płatności realizowanych przez kontrahentów na początku bieżącego roku.

Określono wielkość wymagalnych należności na dzień badania

Wnioski: Dwaj kontrahenci nie spłacili wymaganej nadziew 31.12.2000 r. wielkości należności w całości. Proponujemy założenia należności wobec firmy Arka, która w czasie badania ogłosiła upadłość

1	Protingus	500642,20	325684,60	W	0,00	S
2	Arka	21690,00	164285,70	W	12249,80	P
3	Sfinks	28050,40	160751,50	W	0,00	S
4	Jurand	82462,80	82462,80	W	0,00	S
5	BMK	383070,10	158471,60	W	842,20	P
	Razem	1463826,50	903906,00		13092,00	

<A.7. – 6>

Objaśnienia:
W Wysokość oraz tytuł zrealizowanej płatności uzgodnione do przelewów
P Pozostałe do zapłaty
S Wymagana należność spłacona w całości do dnia 10.01.2001 r.
1. spółka Arka – wg klienta firma zawsze spłaca w całości swoje zobowiązania lecz często z opóźnieniem
2. spółka BMK – różnica nieistotna wynikająca z zaległych odsetek, które jak dotychczas nie zostały spłacone przez dłużnika

Amazonia S.A.		Rok obrotowy: 1.01. – 31.12.2000			
Temat: Test Cut off kontroli periodyzacji		Sprawdził: SK			
Przygotował: BR		Referencje: A.2. – 4			
Cel testu: ustalenie, czy sprzedaż i należności powstałe na początku kolejnego roku obrotowego zostały objęte ewidencją we właściwym okresie					
Procedury: wybrano losowo 10 faktur sprzedaży wystawionych w okresie między 1 – 20 stycznia 2001 r. i sprawdzono okres, którego dotyczyła sprzedaż, a następnie ustalono kiedy wybrane faktury zostały zaksięgowane					
Wnioski: w wybranej próbie nie stwierdzono nieprawidłowości					
LP	Nr faktury	Data sprzedaży	Należności z terminem płatności do 31.12.2000	Referencje	
3/01		Styczeń 2001	8762,6	PR	
5/01		Styczeń 2001	4638,40	PR	
11/01		Styczeń 2001	7315,30	PR	
12/01		Styczeń 2001	12978,00	PR	
23/01		Styczeń 2001	15100,00	PR	
55/01		Styczeń 2001	6471,20	PR	
7/01		Styczeń 2001	8354,60	PR	
33/01		Styczeń 2001	1800,50	PR	
7/01		Styczeń 2001	4610,80	PR	
14/01		Styczeń 2001	2807,80	PR	
	Razem		72859,2		

Objaśnienia: PR- Faktura zaksięgowana we właściwym okresie

Amazonia SA		Rok obrotowy: 1.01. – 31.12.2000			
Temat: Należności wobec budżetu		Sprawdził: SK			
Przygotował: BR		Referencje: A.3. – 1			
L	Nazwa odbiorcy	Salda wg-ksiąg	Należności z terminem zapłaty	Referencje	
P					

Źródło należności
Należności z tytułu nadpłaty podatku dochodowego
Podatek od towarów i usług

Wielkość
705000,00
210800,00

referencje
U***
V***

Rozliczenie z urzędem celnym	800,00	C
Należności z tytułu podatków i dotacji i ubezpieczeń społecznych łącznie	916600,00	NFS
	<A.1 - I >	
	<A.8. - I >	

Objaśnienia

- U Uzgodniono do deklaracji podatku dochodowego za miesiąc grudzień 2000 r.
 V Uzgodniono do deklaracji podatku VAT za miesiąc grudzień 2000 r.
 C Uzgodniono do przelewu bankowego PEKAO S.A. nr 56 z dnia 15 stycznia 2001 r.
 NSF Uzgodniono do noty sprawozdania finansowego
 *** Saldo zostało zlikwidowane przy rozliczeniu podatku za miesiąc styczeń 2001 r.

Amazonia S.A.		Rok obrotowy: 1.01. - 31.12.2000	
Temat: Należności sporne		Sprawdził: SK	
Przygotował: BR		Referencje: A.4. - I	
Lp.	Nazwa kontrahenta	Referencje	Wysokość należności
	Agora		42650,00
	Maspeks		20150,00
	Sonex		12600,00
	Rax		42158,00
	Leonidas		80463,00
	Bankrut		156823,00
	Aurora		7329,50
	Budopal		32852,00
	Gospak		56249,00
	Nowina		27340,00
	Kopak		254676,00
	Aveko		44580,00
	Marazm		12740,00
	Luxus		18224,50
	Finezja		164900,00
	(spółka zależna)	<A.5. - I >	
Łącznie wg pozycji			744535,00
Łącznie wg konta 244		<A.1 - 2 >	725349,00
Różnica			19 186,00
Objaśnienia		Różnica dotyczy części należności Norex sp. z o.o. zaksteigowanej na koncie należności (200) i nie przeniesionej na konto 244 (należności sporne)	
Uzgodniono do treści pozwu			
Na wszelkie należności sporne utworzono rezerwę			

Amazonia S.A.	Rok obrotowy: 1.01. - 31.12.2000
Temat: Należności od podmiotów zależnych	
Przygotował: BR	Sprawdził: SK
Referencje: A.5. - I	
Należności od podmiotów zależnych stanowią należności do spółki Finezja sp. z o.o. Badana jednostka posiada 50% głosów w Zgromadzeniu Wspólników Spółki oraz jedną trzecią głosów w Radzie Nadzorczej.	
Saldo należności spółki Amazonia S.A. wobec Finezja sp. z o.o. wyniosło 450.500 zł.	
Na część należności utworzono rezerwę w wysokości 164.900 zł.	
Należności brutto wynoszą zatem 615.400 zł.	
Zobowiązania Amazonia S.A. wobec spółki Finezja sp. z o.o. 14.600 zł.	
Wszystkie należności powstały w wyniku zawarcia umowy kupna sprzedaży, których przedmiotem były wyroby gotowe klienta.	
Firma Amazonia S.A. dokonuje rozliczeń ze spółką zależną na takich samych zasadach jak z innymi podmiotami. Salda podobnie jak z pozostałymi kontrahentami uśredniane są dwukrotnie w ciągu roku poprzez potwierdzenia.	
Badana jednostka wg opinii Zarządu dysponuje bogatymi danymi finansowymi dotyczącymi spółki zależnej pozwalającymi dokonać określenie sytuacji majątkowej i finansowej spółki.	
W okresie objętym badaniem nie miała miejsca trwała utrata wartości akcji lub udziałów będących w posiadaniu Amazonia SA - brak podstaw na tworzenie rezerw z tego tytułu.	

Amazonia S.A.

Rok obrotowy: 1.01. - 31.12.2000

Temat: Wycena należności

Przygotował: BR

Sprawdził: SK

Referencje: A.7. - I

Należności w walucie obcej wyceniane są w ciągu roku w wartości nominalnej przeliczanej po średnim kursie ustalonym przez Prezesa NBP, obowiązującym na dzień przeprowadzenia operacji. Jeśli jednak dowód odprawy celnej (SAD) eksportowanego dobra wyznacza inny kurs, to do wyceny należności w walucie obcej wynikającej z faktury stosuje się kurs przyjęty na dokumencie celnym.

Na koniec roku wyrażone w walucie obcej należności przeliczane są wg średniego kursu ustalonego przez Prezesa NBP, obowiązującego na dzień bilansowy. Kompensowane są różnice kursowe ujemne i dodatnie w ramach tej samej waluty. Nadwyżka ujemnych różnic kursowych nad dodatkami obciąża koszty finansowe, zaś sytuację odwrotną wykazują się jako przychody przyszłych okresów.

Należności (struktura walutowa)		
Pozycja	Wartość	Referencje
Należności w walucie polskiej	17.170.400,00	
Należności w walucie obcej	1.184.300,00	
Razem należności	18894700,00	SF

SF - uzgodnione do sprawozdań finansowych

SF - uzgodnione do sprawozdań finansowych

Amazonia S.A.
Rok obrotowy: 1.01. – 31.12.2000
Temat: Test poprawności wyceny
Przygotował: BR
Sprawdził: SK
Referencje: A.7. – 3

Cel testu: Sprawdzenie poprawności wyceny w walutach obcych
Procedury: Wybrano 5 faktur dla zagranicznych odbiorców wystawionych w okresie objętym badaniem
Wyniki: W zakresie wyceny należności nie wykryto nieprawidłowości

Lp.	Nr faktury	Wartość w walucie	Waluta	Kurs na dzień transakcji	Wartość w zł na dzień sprzedaży	Kurs na dzień 31.12.2000	Wartość w zł na 31.12.2000 wg Ksąg	Wartość w zł na 31.12.2000 wg BR	Różnica	Niezrealizowana różnica kursowa	Referencje
1	555/00	15000,00	DEM	1,93	28950,00	2,09	31372,50	31372,50	0,00	2422,50	KA
2	107/00	8000,00	USD	3,45	27600,00	3,50	28032,00	28032,00	0,00	432,00	KA
3	23/00	60000,00	DEM	1,93	115200	2,09	125490,00	125490,00	0,00	10290,00	KA
4	997/00	10000,00	USD	3,45	34300,00	3,50	35040,00	35040,00	0,00	740,00	KA
5	111/00	10000,00	USD	3,45	34300,00	3,50	35040,00	35040,00	0,00	1040,00	KA
										34000,00	

Objaśnienia:
KA – uzgodnione do analityki konta 842

Amazonia S.A.
Rok obrotowy: 1.01. – 31.12.2000
Temat: Rozliczone należności
Przygotował: BR
Sprawdził: SK
Referencje: A.7. – 6

Cel testu: Określenie stopnia zaawansowania spłat należności wykazanych w sprawozdaniu finansowym
Procedury: Z raportu finansowego za okres 1.01.2001 do 31.01.2001 wybrano 10 istotnych spłat należności, w tym 5 dotyczących znaczących kontrahentów, którzy nie odpowiedzieli na prośbę potwierdzenia salda (patrz A.8 – 1) i dokonano analizy dokumentów źródłowych (przelewów bankowych)
Wnioski: Do 5.02.01 dokonano spłaty na łączną kwotę 9546460,20 zł, co stanowiło 53% należności z tytułu dostaw i usług klienta na dzień 31.12.2000 r.

Należności (struktura walutowa)				
Lp.	Nr przelewu	Data przelewu	Kwota	Referencje
1	356/01	25.01.01	468230,50	S
2	234/01	15.01.01	369247,00	S
3	112/01	12.01.01	761349,00	S
4	90/01	5.01.01	258,00	S
5	280/01	17.01.01	963254,00	S
			Łączna próbka	
			2820821,50	

S – Spłaty dokonano za pośrednictwem banku X

Amazonia S.A.
Rok obrotowy: 1.01. – 31.12.2000
Temat: Rezerwy na należności
Przygotował: BR
Sprawdził: SK
Referencje: A.7. – 7

Utworzono łącznie rezerwy na należności o wartości 725349,00 zł

W ramach należności s tytułu dostaw i usług wynoszących 17978100,00 zł
Należności przeterminowane nie objęte rezerwami wyniosły 3546000,00 zł
w tym należności przeterminowane z tytułu dostaw i na rynkach krajowych 2304600,00 zł
z tytułu dostaw eksportowych 1241400,00 zł

***Uwagi:
Zdaniem Zarządu Amazonia S.A., wyrażonym w postaci wyjaśnienia skierowanym w formie pisemnej do audytora, nie ma potrzeby tworzenia rezerwy na należności przeterminowane. Decyzję o odstopieniu od tworzenia rezerwy Zarząd argumentuje zaistnieniem w branży oraz doświadczeniami z lat poprzednich w odniesieniu do dłużników.

Amazonia S.A.
Rok obrotowy: 1.01. – 31.12.2000
Temat: Wskaźnik obrotu należności
Przygotował: BR
Sprawdził: SK
Referencje: A.7. – 4

Należności (struktura walutowa)		
Nr kwartału	Wartość (dni)	Referencje
I	55	
II	56	
III	58	
IV	59	
Średni wskaźnik dla roku	57	K

K – wysokość wskaźnika świadczy o długim cyklu odzyskiwania należności oraz o konieczności kredytowania odbiorców.

Zamieszczona dokumentacja daje podstawy do wyrażenia opinii na temat prowadzenia rozrachunków w odniesieniu do należności krótkoterminowych. Dowody zebrane w trakcie badania wskazują na możliwość wydania opinii bez zastrzeżeń. Wartość wykrytych nieprawidłowości nie przekroczyła poziomu dopuszczalnego błędu. System kontroli wewnętrznej działa prawidłowo, choć nie ma wyraźnie wyodrębnionej komórki do nadzorowania poprawności rozliczeń.

Bibliografia

- ACCA, Study Text, Certificate Paper 6, The Audit Framework, BPP Publishing Limited, Aldine Place, London 1994.
- Fedak Z., *Metody i techniki rewizji sprawozdań finansowych*, Warszawa 1998.
- Marzec J., *Badanie sprawozdań finansowych*, Warszawa 2002.
- Norma nr 1 wykonywania zawodu biegłego rewidenta. Ogólne zasady badania sprawozdań finansowych, www.kibr.org.pl.
- Norma nr 2 wykonywania zawodu biegłego rewidenta. Specyfika badania sprawozdań finansowych jednostek sektora finansowego, www.kibr.org.pl.
- Norma nr 3 wykonywania zawodu biegłego rewidenta. Badanie skonsolidowanych sprawozdań finansowych, www.kibr.org.pl.
- Norma nr 4 wykonywania zawodu biegłego rewidenta. Ogólne zasady dokonywania przeglądu sprawozdań finansowych, www.kibr.org.pl.
- Norma nr 5 wykonywania zawodu biegłego rewidenta. Zasady postępowania podmiotów uprawnionych do badania sprawozdań finansowych w zakresie badania sprawozdań finansowych i innych usług poświadczających, wykonywanych przez biegłych rewidentów, www.kibr.org.pl.
- Porozumienie o współdziałaniu w zakresie uznawania przez Komisję Egzaminacyjną Krajowej Izby Biegłych Rewidentów egzaminów zdanych w Szkole Głównej Handlowej, www.kibr.org.pl.
- Regulamin kontroli nakładu i dystrybucji prasy zarejestrowanej w Związku Kontroli Dystrybucji Prasy.
- Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 7 grudnia 2001 r. w sprawie uprawnień do usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych, Dz. U. nr 148/2001, poz. 1625.
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 16 października 2001 r. w sprawie szczegółowych warunków jakim powinien odpowiadać prospekt emisyjny oraz skróty prospektu, Dz. U. nr 139/2000, poz. 1568 z późniejszymi zmianami.
- Uchwała nr 310/22/2001 Krajowej Rady Biegłych Rewidentów z dnia 5 lutego 2001 r. w sprawie warunków uznawania egzaminów uniwersyteckich i równorzędnych w postępowaniu kwalifikacyjnym dla kandydatów na biegłych rewidentów, www.kibr.org.pl.
- Uchwała nr 311/22/2001 Krajowej Rady Biegłych Rewidentów z 5 lutego 2001 r. w sprawie programów i zasad odbywania praktyki i aplikacji przez kandydatów na biegłych rewidentów.

Amazonia S.A.		Rok obrotowy: 1.01. – 31.12.2000	
Temat: Należności wobec budżetu		Referencje: A.8. – 1	
Przygotował: BR		Sprawdził: SK	
Wykazane w sprawozdaniu finansowym należności z tytułu podatków, dotacji i ubezpieczeń społecznych na łączną kwotę 916600 zł obejmują następujące tytuły:			
Rodzaj należności		Kwota	
Podatki dochodowe		705 000	
Podatek VAT (do odliczenia w styczniu)		2110 800	
Rozliczenie z Urzędem Celnym		800	
Wartość bilansowa		916600	
Wnioski: Do czasu zakończenia badania wszystkie należności wobec budżetu zostały rozliczone			

Amazonia S.A.		Rok obrotowy: 1.01. – 31.12.2000		Sprawdził: SK		Referencje: A.7. – 8	
Temat: Test poprawności wyceny		Przygotował: BR		Zmniejszenie rezerw		Bilans zamknięcia rezerw	
Lp	Nazwa kontabenta	Bilans otwarcia	Zwiększenie rezerw	Zmniejszenie rezerw	Z tytułu zmiany klasyfikacji	Spisane z zespołu 2	Stanowiące koszty uzyskania przychodów
		Stano- wicie kosztów uzyska- nia przy- chodów	Stano- wicie kosztów uzyska- nia przy- chodów	Rozliczone pozostałościami opracowywanymi	Spisane z zespołu 2 należności umorzone, przedawnione nieścią- galne	Z tytułu zmiany klasyfikacji	Stano- wicie kosztów uzyska- nia przy- chodów
1	Elegant	42650	0	0	0	0	42650
2	Kowalski	0	20150	0	0	0	20150
3	Fama	12600	0	0	0	0	12600
4	Polex-port	0	0	0	0	0	42158
5	Vasco	80463	0	0	0	0	80463
6	Karo	156823	0	0	0	0	156823
7	Heban	7329,50	0	0	0	0	7329,50
8	Laluna	0	13666	0	0	0	13666
9	Pingwin	56249	0	0	0	0	56249
10	Cannon	0	0	0	0	0	27340
11	DRH	0	25467	0	0	0	25467
12	Six	44580	0	0	0	0	44580
13	Elios	0	12740	0	0	0	12740
14	TuTam	0	0	0	0	0	18244,5
15	Kosa	0	164900	0	0	0	164900
	Łącznie	400694	236932	0	87722,5	<A.2 -1>	400694
						49	5
							324654

- Uchwała nr 312/22/2001 Krajowej Rady Biegłych Rewidentów z 5 lutego 2001 r. w sprawie egzaminów na biegłych rewidentów, www.kibr.org.pl.
- Uchwała nr 376/26/2001 Krajowej Rady Biegłych Rewidentów z 25 czerwca 2001 r. w sprawie wymagań kwalifikacyjnych dla kandydatów na biegłych rewidentów, www.kibr.org.pl.
- Ustawa z 13 października 1994 r. o biegłych rewidentach i ich samorządzie (Dz. U. nr 31 z 2001 r., poz. 359).
- Ustawa z dnia 13 października 1994 r. o biegłych rewidentach i ich samorządzie, Dz. U. nr 31/2002, poz. 359.
- Ustawa z dnia 13 października 1994 r., Kodeks spółek handlowych Dz. U. nr 31/2002, poz. 359.
- Ustawa z dnia 21 września 1997 r. – prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi, Dz. U. nr 49/2002, poz. 447.
- Ustawa z dnia 27 czerwca 2001 r. o partiach politycznych, Dz. U. nr 79/2001, poz. 857.
- Ustawa z dnia 29 września o rachunkowości, Dz. U. nr 76/2002, poz. 694.
- Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r., o prawie autorskim i prawach pokrewnych, Dz. U. nr 67/1996 poz. 329 z późniejszymi zmianami.
- Ustawa z dnia 5 lipca 1996 r. o doradztwie podatkowym, Dz. U. nr 9/2002, poz. 86.
- Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty Dz. U. nr 80/2000 poz. 904.

INFORMACJE O AUTORACH

DR ANNA DYLAŁ, specjalizuje się w psychologii zarządzania i organizacji; wykładowca Instytutu Ekonomii i Zarządzania Uniwersytetu Jagiellońskiego (Katedra Psychologii Zarządzania). Od 1997 roku jest certyfikowanym konsultantem międzynarodowej grupy doradczo-badawczej SYMLOG Consulting Group. Absolwentka dwóch uniwersytetów – Uniwersytetu Jagiellońskiego i Nottingham University (Wielka Brytania, specjalność Occupational Psychology). Od kilku lat stara się łączyć teorię z praktyką, gromadząc doświadczenia z dziedziny zarządzania w ramach własnej praktyki doradczo-szkoleniowej. Współpracuje z krajowym i międzynarodowym środowiskiem trenerów i konsultantów. Jej zainteresowania naukowe koncentrują się wokół zjawiska współdziałania w organizacjach, utraty efektywności (stres organizacyjny i wypalenie zawodowe) oraz pracy zespołowej. Ostatnie publikacje poświęciła metodzie SYMLOG; obecnie rozpoczyna przygotowania do polskiej książki o możliwościach tej metody w zwiększaniu efektywności jednostek i organizacji.

DR AGNIESZKA HERDAN, doktor nauk ekonomicznych, pracuje na Uniwersytecie Jagiellońskim, w Instytucie Ekonomii i Zarządzania (Katedra Rachunkowości Międzynarodowej). Jej zainteresowania koncentrują się wokół harmonizacji i standaryzacji zasad rachunkowości na świecie, audytu finansowego oraz procesów fuzji i przejęć. Jest członkiem British Accounting Association. Otrzymała I nagrodę Stowarzyszenia Księgowych w Polsce oraz nagrodę II stopnia Rektora Akademii Ekonomicznej w Krakowie za rozprawę doktorską pt. „Pomiar i ocena efektu synergii w przedsiębiorstwach powstałych w wyniku fuzji (na przykładzie przedsiębiorstw polskich)”, 2001.

DR PIOTR JEDYNAK, doktor nauk ekonomicznych w specjalności nauki o zarządzaniu. Jego zainteresowania naukowe obejmują: znormalizowane systemy zarządzania (ze szczególnym uwzględnieniem problematyki auditu), zarządzanie międzynarodowe, zarządzanie ryzykiem i ubezpieczenia. W latach 1999-2001 pełnomocnik Zarządu Miejskiego Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej S.A. w Krakowie ds. Restrukturyzacji i Systemów Zarządzania, gdzie kierował procesami projektowania i wdrażania systemu zarządzania jakością i systemu zarządzania środowiskiem. Jest członkiem Zarządu Towarzystwa Naukowego Organizacji i Kierownictwa – Oddziału w Krakowie, a także członkiem Zespołu Konsultacyjnego ISO 9000 w Ciepłownictwie oraz audytorem certyfikującym systemów zarządzania jakością, pracującym dla renomowanej międzynarodowej jednostki certyfikującej. W swoim dorobku ma kilkadziesiąt publikacji (w tym 5 książek), z których dwie zostały nagrodzone przez Rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego, a także około

pięćdziesięciu projektów i ekspertów, z których większość to rozwiązania wdrożone w praktyce gospodarczej. Od 1998 roku jest adiunktem w Instytucie Ekonomii i Zarządzania Uniwersytetu Jagiellońskiego (Katedra Organizacji i Zarządzania), a od 2003 roku kierownikiem studiów podyplomowych Zarządzanie i Audyt w tymże Instytucie.

DR ALEKSANDER MARCINKOWSKI, st. wykładowca w Instytucie Ekonomii i Zarządzania, autor, współautor i redaktor ośmiu książek i pięćdziesięciu artykułów z zakresu socjologii organizacji, zarządzania, kultury organizacyjnej, przedsiębiorczości, rynku pracy i bezrobocia. Współautor i uczestnik międzynarodowych projektów badawczych (m.in. realizowanych wspólnie z Uniwersytetem Michigan badań porównawczych nad postawami Amerykanów i Polaków wobec przedsiębiorczości i zmiany ekonomicznej), programu TESSA (Training for Strategically Significant Areas, realizowanego wspólnie z zespołem ekspertów holenderskich), projektu Programy Rozwoju Instytucjonalnego (realizowanego wspólnie przez Małopolską Szkołę Administracji Publicznej i Canadian Urban Institute), członek Komitetu Programowego VII Priorytetu 6 Programu Ramowego Unii Europejskiej (Bruksela).

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie	5
Rozdział 1	
Audit znormalizowanych systemów zarządzania (<i>Piotr Jedynak</i>)	7
Rozdział 2	
Audyt kultury organizacyjnej (<i>Aleksander Marcinkowski</i>)	39
Rozdział 3	
Audyt personalny w przedsiębiorstwie (<i>Anna Dyląg</i>)	71
Rozdział 4	
Audyt finansowy – rewizja sprawozdań finansowych (<i>Agnieszka Herdan</i>)	93
Informacja o autorach	131